

Адыгэ Республикэм и Правительствэ игъэзет

**Адыгеим и Лышхъэ ыцӀэкӀэ
шӀуфэс тхылхэр джыри къэкӀох**

Теклюныгъэм и Мафэ фэшл Адыгэ Республикэм и Лышхьэ кыфыгушуагъэх Урысые Федерацием и Федеральнэ Зэлуклэ Федерациемклэ и Совет и Тхаматэу В. Матвиенкэр, Урысые Федерацием зыкьеухумажыгызымклэ иминистрэу С. Шойгу, Урысые Федерацием и Президент и Администрацие ипашэу С. Ивановыр, Урысые Федерацием и Президент илэпылэгъоу, Урысые Федерацием и Президент и Контрольнэ гъэло-рышлалэ ипашэу К. Чуйченкэр, дзэм игенералэу В. Герасимовыр, генерал-полковникэу А. Галкиныр, Урысые Федерацием и Президент и Пол-

номочнэ плыкৌ Кыбылэ федеральнэ шьольпырым шыэм игуадзэу А. Акульчевыр, Союзнэ къэралыгьом и Къэралыгьо секретарэу Г. Рапота, Тырку Республикэм и Генеральнэ консулствэ и Генеральнэ консулэу Новороссийскы шылэ Бесте Пехливан Сун, зэлугыхьэ йахьзэхэлъ обществэу «Роснефтым» игьэлорышлалэ итхьаматэу И. Сечиныр.

Джаж фэдэу Адыгем и Лышхъэ кыфэгушыуагь литераторэу, зеклоу, Урыс географическэ обществэм хэтэу, Адыгэкълэ щыццэ Николай Трофимовыр. Хэгъэгу зоошом иккынныгъохэр цыкълузэ ац зэпичынхэу хбугъэ.

Адыгэ Республикэм и Лышхъхъу Тхьаклушынэ Аслъан фэкло

Лъытэныгъэ зыфэсшырэ
Аслъан Кытэ ыкъор!

Сэ, заом икэлэццыкүкүлэ заджэхэрэм зыклэ ащышым, лофшэнымрэ зеклонымрэ авете-ранэу илээс 60 фэдизрэ а лофым фэлэжыгэм, Адыгеимрэ Урысыешхомрэ япатриотым, Хэгъэгу зэошхом Теклоньгэр кызышдэдхыгэм ия 70-рэ илээс фэшү гүфэбэныгъэ хэлъэу сыпфэгүшлө сшлюигү.

Тишвольыр инароднэ-хызмэт комплекс анахь лэлэлэсныггэ зыхэлт пашэу илэхэм о уащыш, производствэм имызакоуо, социальнэ лофгыгаубэхэри о кылопхыгэх, ау эклэмэ анахь мэхьанэ зилэр цыфхэр зэкьогъуцогъэнхэр, заом кытфихыггэр ащымыггупшэныр, Теклоныггэшхор цыф лъапкыбэмэ зэдырйа теклоныггэу зэрэщытыр кьагурылоныр ары.

Тиклэзцйкlyхэм, ахэм кьа-
клэхьухьэхэрэм Теклоныгьэшхор
кьызэрэтфьдэкьыгьэр ашчымы-
гьушшэным, тигүпсэ Адыгейм-
рэ ти Хэгьэгүшхоу Урысыем-
рэ джыри нахь зэтегьэлпсыха-
гьэ хьунхэм тыфлэжьэным ап-
шьэрэ мэхьанэ ялэу шьт.

Тихэгъэгу щыпсэурэ цыф
лъэкхъхэм язэкъошныгъэ гъэ-
пытэгъэным о пшъхьэкӀэ уила-
хьышхо зэрэхэпшыхьэрэм пае
опсэу осэлэ!

Теклоныгъэшхом пае сыпфэ-
гуш!о!

Уиклэлэцлыкхэм, уигупсэхэм, зэклэ кыппэблэгъэ цыфхэм псауныгъэрэ насыпрэ ялэнэу пфэсэлэ!

Н.Н. ТРОФИМОВ.

Урысыем идзэ ирядовой,
уичыплэгъу, литератор ыкли
зекло, Урысые географи-
ческэ обществэм хэт.

**Адыгэ Республикэм иминистрэхэм
я Кабинет иунашъу**

**2015-рэ ильэсым иа 1-рэ мэзиц урыпсэунымклэ
ахьцэ анахь маклэу агьэнэфагьэм
ехьыллагь**

Адыгэ Республикэм и Законэу «Адыгэ Республикэм урыпсэунмклэ анахь ахьщэ маклэу щэгэнэфэгэм ехылагъ» зыфилуу N 119-р зытэтэу 1999-рэ илгъэсэм мэлэулыфэгъум и 5-м къыдэкълэгъэм тегъэпсыхьагъэу Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет **унашьо ешы:**

1. 2015-рэ ильэсым иа 1-рэ мэзищ урыпсэунымклэ ахьщэ анахь маклэу агьэнэфагьэр:

- 1) нэгбүрээ тельтыу — **сомэ 8402-рэ;**
- 2) Адыгэ Республикэм шыпсэурэ цыфхэр социальнэ-демографии күп шхьалэхэмкӀэ зэгуыгъэхэу;

а) 10ф зышлэхэрэм — **сомэ 8962-рэ;**
б) пенсионерхэм — **сомэ 6895-рэ;**
в) клэлэщыкүхэм — **сомэ 8522-рэ.**

2. Официальнэу кызыхаутырэм ыуж мэфи 10 зытешлэклэ мы унашъом кӀуачлэ илэ мэхъу.

**Адыгэ Республикэм и Премьер-министрæу
КЪУМПЫЛ Мұрат**

къ. Мыекъуапэ,
жъоныгъуаклэм и 12, 2015-рэ илъэс
N 95

Ізэпiх кыызэуахыгъ

Красногвардейскэ районым ит къуаджэу Джамбачые
шашлыгъэ фельдшер-мамыку ІзэапІэм икызылухын
фэгъэхыгъэ зэхыхъу тыгъуасэ шылагъэм хэлэжыагъ
Адыгэ Республикэм и Лышъхъэу Тхыаклушынэ
Аслъан.

Къоджэдэхэм ягушлагъо адагошнэу мыщ къеклолагъэх АР-м и Премьер-министрэу Къумпыл Мурат, Адыгеим и Лышхьэрэ министрэхэм я Кабинетрэ я Администрацие ипашэу Владислав Федоровыр, муниципальнэ гъэпсыклэ зилэ «Красногвардейскэ районым» иадминистрацие ипашэу Тхылээнэ Вячеслав, нэмыхьхэри, плэм члэхьагъ, ар ыклоцклэ зэрэзетегъэпсыхьагъэр зэригъэлъэгъугъ. Социальнэ мэхъанэшхо зилэ мыщ фэдэ псэолъаклэ джамбэчыехэм ялэ зэрэхьугъэм-клэ къызэрэушхьэгъэхэм афэгъушлагъ. Еж къызщыхьугъэ Улапэрэ джамбэчыехэмрэ зэгъунэгъушлэхэ, мыхэм ащыпсэрэу члэфхэр сыдигиуи зэдэлъагъэхьагъэ якыни, ягушлагъуи

Федеральнэ программэ «Коджэ псэуплэхэм зыпкэ итэу хэ-хьоныгъэхэр ашлынхэр» зыфило-

рэм кыдыхалытагыу мы псэуальэр ашыгы. Ащ сомэ миллиони 3,1-м еху пэуагыахыаг. Кытлон непэрэ мафэм ехуулэу Джамбэчы нэбгырэ 790-рэ зэрэщыпсэурэр, ахэм ащыщэу 83-р кIэлээджаклох, нэбгырэ 53-р кыахыуагкIэхэм кыащегэ-кыагыау ильэси 6-м нэс зы-нэбгыры.

АР-м и Лпысьхъэ мэфэкI зыхахъэм къеклолэгъэ нахыж-хэм, къоджэдэхсэм гуцылэгъу афэхъугъ, анахъэу ахэр зыгъэ-гумэкIырэ лофыгъохэм акIэуп-чIагъ. Нэугым аужырэ шап-хъэхэм адиштэу ашIыгъэ Iэза-

ку лэзэлэ пчяагэ кызылутхыгэ. Джащ фэдэу еджаплэхэр, клэ-лэцлыкы ыгыплэхэр бэу тшы-гэх. Цыфхэм шыклагэу, гума-кыгыу ялэхэр дэдгэзыжыныхэм тыналэ тет. Нелэ закыо респуб-ликэм испэулэ зэфшэыаф-хэм фелдшер-мамыку лэзэплэ 6 клэу кыащызэлутэхы. Ыпэклэ кызыэрэхэзгэщыгэу, тшэрэр зэклэ тицлыфхэм алай. Ахэр социалнэу кэтыухуымэнхэр, шыцлэклэ-псэуклэ нахышлы шы-гэныр — джары пшэрыль шхьалэу зыфэдгэуцуужырэр. Джамбэчые кыщызэлутхыгэ лэзэплэм даклоу мы псэуплэм еджаплэклэ цытшын гухэлэ тил. Ащ пае проектнэ-сметнэ до-кументациер тэгэхьазыры. Джащ фэдэу зашхохэрэ псыр кыуаджэм кылэклэхьаным илофы-гуи зэхэтфыгэ. Тапэки ама-лэу тилэмклэ джамбэчыехэми, нэмыкл псэуплэхэу шыклагэ зэлэхэми лэпылэху тафэхушт, тишлыагэ ядгэкылышт.

Тхылэнэ Вячеслав кыгуыш-
лээ социальнэ псэольаклеу
Джамбэчы кышызылуахы-
гэмклэ цыфхэм кыафэгулуаг.
Мы проектт шылэньгэм шып-
хырышыгэньгэмклэ АР-м
и Лышхэу юфышхо зышлагэм,
республикэм и Правительствэ
«тхашуегэпсэу» кыарилуаг.
Кюдждэдэхсэри Тхыаклушынэ
Аслыан кыфэрэзагэх, гуцылэ
дэхабэ кыпагохыг.

ТХЪАРКЪОХЪО *Адам.*

Сурэтхэр А. Гусевым
тырихыгъэх.

Бюджеты и кюу агъэцэклагъ

2014-рэ ильэсым Адыгэ Республикэм ибюджет гъэцэклагъэ зэрэхьугъэм фэгъэхьыгъэ общественнэ едэлунхэр тыгъуасэ щылагъэх. Ащ хэлэжьагъэх АР-м и Премьер-министрэ игуадзэу Наталья Широковар, Адыгheim финансхэмкIэ иминистрэу Долэ Долэтбий.

Нэужым 2014-рэ ильэ-
сым АР-м изэхэубытэгээ
бюджет гээцэклэгээ зэ-
рэхуугэм фэгээхыгыгээ
кьэгущылагь министрээ
Долэ Долэтбый. Ащ кьэзэ-
риуагээмклэ, республикэм
изэхэубытэгээ бюджет
блэкыгыэ ильэсым сомэ
миллиард 16-рэ миллион 91,5-рэ,
хьарджхэр сомэ миллиард
16-рэ миллион 980,7-рэ ху-
гээх. 2013-рэ ильэсым егьэп-
шаггэмэ, зэхэубытэгээ бюд-
жетым фэдээ кыхьагээр сомэ
миллион 369,6-кклэ, хьарджхэр
сомэ миллион 307,8-кклэ нахь
маклэ хуугээх. Хьакьулахьээу
ыкклэ мыхэбзэлэхьээу кьаугы-
игьээу зэхэубытэгээ бюджетым
кыхьагээр сомэ миллиарди
9-рэ миллион 257,3-рэ мэхьу.
2013-рэ ильэсым егьэпшаггэ-
мэ, а пчьаггээр сомэ милли-
он 487,1-кклэ нахьыб. Федераль-
нэ бюджетым кыкклээу зэхэу-
бытэгээ бюджетым кыхьагээр
сомэ миллиарди 6-рэ милли-
он 834,3-рэ мэхьу. 2013-рэ ильэ-
сым егьэпшаггэмэ, а пчьаггээр
сомэ миллиони 156,7-кклэ нахь
маклэ. 2013-рэ ильэсым егьэп-
шаггэмэ, республикэм изэхэ-
убытэгээ бюджет кыхьэггээ
лэпылэггээр сомэ миллиони
167,1-кклэ, субсидиехэр сомэ
миллион 914,5-кклэ нахь маклэх,
субвенциехэр сомэ миллиони
184-кклэ нахьыб. УФ-ми Пре-
зидент жьоныгьуаклэм кьыди-
гьэккыгыэ унашьохэм яггээцклэн
сомэ миллиарди 4-рэ милли-
он 566,8-рэ республикэм шы-
пэлэуаггэхьагь. Аш шыщээу сомэ

миллиардрэ миллион 467,7-р
федеральнэ гупчэм кытылуп-
шыгы.

Федэу кяхыхыжьырымклэ агэнэфэгыгээр сомэ милли- ард 13,6-м, хварджхэр сомэ миллиард 14,8-м ехьугэх. Фе- деральнэ бюджетим ахьэ те- дзэу сомэ миллиони 176,5-рэ кьытлупшыг. Псэуплэ-комму- нальнэ хызмэтым шыклорэ зэхьокыныгэхэм кьадыхэльы- тагэу жы дэдэ хьугэ унэ- хэм ачлэхсхэр гьэкожыгэнхэм пае республикэм сомэ мил- лион 38-рэ ыгэфедагь.

— Хэбзэгээуцугъэу цыфэм кыызэрэдилытэрэмклэ, бюджетыр гъэцэклагъэ зэрэхуыгъэм цыфхэр ебгъэдэлунхэ, зэхябгъэхын фæе. Тэ гъэрекло пшэарылъэу зыфэдгъэуцужыгъагъэхэр зэклэ дгъэцэклагъэх, ахъщэу бюджетым кыххагъэр зэрищыклагъэм тетэу дгъэзеклагъэ. УФ-м и Президент ижъоныгъоклэ унашбохэр зэклэ дэхимылэу дгъэцэклагъэх. Ащ пае чыфхэхэр тштэнхэ фаеуи хуыгъ. Тэ тимызакъоу, а шлыккэр зэрэ Урысыеу кыызфегъэфедэ. Тибюджет фæдэу кыххагъэр нахыбэ хуыгъ. Ау мыщ даклоу хъарджхэми ахэхь. Гъомылапхъэхэм, нэмыкххэми ауасэхэм зыкыызэрэлтырэр ащ епхыгъэу цыт. Цыфхэм ахъщэ лэпылэгъур (пособиехэр) игъом яптыни фæе. Ашккэ амалэу тилэхэр зэтæдгъафæхи, бюджетыр икъоу дгъэцэклагъэ, — кыулагъ Долэ Долэтбый.

КИАРЭ ФАТИМ

КИАРЭ Фатим.

Адыгэ Республикэм хэдзынхэмкIэ и Гупчэ комиссие иунашъу

**Шэуджэн районым хэдзынхэмкэ ичыплэ
комиссии хэтыгэ Хьюажь Элэ
Долэтбый ыпхум ипшэзырлыхэр техыжыгээнхэм
фэгэхыгыг**

Адыгэ Республикэм и Законэу «Адыгэ Республикэм ик'алэ, ирайон хэдзынхэмклэ ичыплэ комиссие ехьылагъ» зыфилорэм ия 16-рэ статья ия 7-рэ лахъ иа 1-рэ пункт тегъэпсыхьагъэу ык'и Шэуджэн районым хэдзынхэмклэ ичыплэ комиссие хэт Э.Д. Хъуажым кытыгъэ лъэлу тхылъым диштэу Адыгэ Республикэм хэдзынхэмкэ и Гупчэ комиссие **унашъо ешы:**

1. Шэуджэн районым хэдынхэмклэ ичлплэ комиссиэ хэ-
тыгээ Хуаажэ Элэ Долэтбый ыпхуым ипшээрльхэр техы-
жыгээнхэу.

2. Шэуджэн районым хэдзынхэмклэ ичлыплэ комиссие хэ-
тыгээр зэрэхэклэжыгыгэм кыхэхэлэу ащ ычлыплэ ихыаштымклэ
предложениехэр зэраштэхэрэмклэ цыфхэм макъя ягэлүгэнэу.

3. Мы унашъор Шэуджэн районым хэдзынхэмклэ ичлплэ комиссие тэклэгъэхьэгэнэу.

4. Мы унашъор ыкли Шэуджэн районым хэдзынхэмклэ ичлплэ комиссие хагъэханэу игъо алытэхэрэмклэ предложениехэр зэраштэхэрэм фэгъэхыгъэ мэкъэгъэлур гъэзетхэу «Советскэ Адыгеимрэ» «Адыгэ макъэмрэ» къыхягъэутыгъэнхэу.

Адыгэ Республикэм хэдзынхэмкӀэ и Гупчэ комиссие и
Тхьаматэу Н.А. СЭМЭГУ
Адыгэ Республикэм хэдзынхэмкӀэ и Гупчэ комиссие
исекретарэу Ф.З. ХБЭШАШ

къ. Мыекъуапэ,
жъоныгъуаклэм и 7, 2015-рэ илъэс
N 72/287-6

Адыгэ Республикэм хэдзынхэмкIэ и Гупчэ комиссие къеты

Шәүджен районым хәдзынхәмклә ичлыплә комиссияе хә-
тыгъәм иплальәм кыпәу ипшәрылхәр зәрәзәпугъэхәм
кыхәкләу Адыгә Республикәм хәдзынхәмклә и Гупчә комиссияе
макьә кьегьәлу Шәүджен районым хәдзынхәмклә ичлыплә
комиссияе хәгъэхьэгъәнхәу игъо альгъәхүхәрәмклә предло-
жениехәр зәрәштәхәрәм фәгъэхьыгъәу.

Мы къябары кызыхаутым эн шыублагэу мэфэ 20-м кыкюцл предложениехэр аштэштых. Чыплэу зыдагэхыштхэр: кб. Мыекыуап, ур. Пионерскэр, 199-р, каб. 502-р, lofshlэгу мафэхэм сыхатыр 9-м кысыгэжыагыэу 4-м нэс. Тел.: (8772) 52-30-35, 52-18-69.

Игүхэль кыдэхъугь

Хэгзэгү ззошхом иветерану Валентин Жуковым игухэлх Урысые народнэ фронтым ишольеры кэутамэ фигьэцэглаг. Жьоныгуяклэм и 9-м кушъхьэфачэхэмклэ ныбжыклэхэр игусэхэу Мыекьуапэ игуччэ хьхьалэ ар нэсыгы. А чыплэр ары Жуковыр зылугыгагьэр 1941-рэ ильэсым, юныгьом Мыекьопэ механичжэсэ техникумым кьышыхидэхээр игусэхэу заом зежьэм.

Мы ильэсын, мэпылфэгүм
В. Д. Жуковым ыныбжь ильэс
91-рэ хуьгэ, ау ильэс 70-кIэ
узкIэлэбэжыымэ, тыгүасэ фэ-
дэу, пэкIэкIыгэр зэкIэ кышIэ-
жыы. Мэкьюогмэ и 22-м Ле-
ниным ыцIэкIэ шыт гүпчэм

репродукторхэм кышцатыг заор кыызэрежыагъэм фэгъэхьыгъэу. Техникумым кышчы-деджэхэрэр игъусэхэу илъэс 17 зыныбж Валентин заом клонэу тыриубытэгъагъ, ау зыныбж имыкьугъэхэр ащэцтыгъэхэп. Бжыхэм нэс иныбджэгъухэр игъусэхэу военкоматым мызэу, мытлоу клуагъэх, сыдзэ цытми, Советск дызэм аштагъ.

— Калэмэ ащыщхэм документхэм илъэсэу арытым хагъахъоштыгъ къулыкьум ащэнхэм пае, — къелотэжы В. Д. Жуковым.

Я 765-рэ Варшавскэ ошъогудзэ штурмовой полкэу Суворовым иорден кызыфагъэшъошагъэм ия 2-рэ ошъогу эскад-

рилъе иавиамеханикэу заор
аухыфэ ар лэжъагъ.

Заом илъяхъан къралыгъо тыныбэ кыфагъэшшоагъ: медальху «За оборону Кавказа», «За освобождение Варшавы», «За взятие Берлина» зыфилохэрэр.

Зэо ужым дзэ къулыкьур Жуковым лыгъэкълотагъ, подполковникым нэсыгъ. Непэ ащ ыкълуачлэ из, ипсауныгъэ зэрэпыгъэштым ыналэ тырегъэты: пчэдыжым сыхъатыр 6 мыхъузэ къэтэджы, къечыхъэ, гантелхэмклэ гимнастикэ ешлы, кушхъэфачэмклэ километрэ 20-м ехъу мафэ къэс къечы.

Урысые народнэ фронтым
ишьопыяр кьутамэ ишлуагэкӀэ,
бэшлагъуэ Валентин Жуковыр
зыкӀхъопсыщтыгъэр кьыдэхугъ
— Хэгъэгу ззошхом ия 70-рэ
ильэс ехьулӀэу ар кьэкӀуагъ
заор кьызежъэм игъогъ убланӀэ
фэхьугъгъэ гуӀчэу Мыекьуапэ
илӀэм.

«Хэгэгу зээшом Теклоныгээр кызышдытхыгээм ия 70-рэ илэс зэкэми хэтэгэунафыкы. Теклоныгээр псынклэу кытфыдэкэлыгээп, арышэ, мамырныгээм тегушысэн, мафэ кээс ар нахэ зэрэдгэпытэштэм тьдэлэжээн фае. Цыфхэр, шьусака! Тарихьэр зэпырагэзэнэу зэрэфехьэхэрэм теуцуалэ, фашизмэм ышхьэ кьедгэлэты хьүштэл! Неушрэ мафэм тихэгэгу зыфэдэштыр шьоры зэльытыгээр!» — кылыагч В. Д. Жуковым.

Цыфхэм яеплъыкIи зэрагъэшIагъ

Псауныгээр къэухъумэгъэным ылъэныкъоклэ къэуцурэ гумэк'ыгъо шъхьалэхэм, врачхэм ык'и ахэм яоллэрэ цыфхэм яеплъыклэхэм афэгъэхьыгъэ Iэнэ къурае Урысые народнэ фронтны АР-мклэ ишъолъыр кхутамэ мы мафэхэм зэхышэагъ.

Юфтхьабзэм хэлэжьагъэх АР-м псауныгъэр къэухьумэгъэ-нымкIэ иминистрэ игуадзэу Чэужь Нателлэ, мы обществен-нэ движением ишъолъыр къу-тамэ ипашэу Юрий Гороховыр, Адыгэ республикэ сымэджэ-щым иврач шхьалэу Къэлэкъу-тэкэ Казбек, Мыекъопэ къэлэ поликлиникэхэм иврач шхьалэ-хэр, нэмыкIэхэри.

Урьсые народнэ фронтым
Адыгэ РеспубликэмкӀэ ишъо-
пыр къутамэ псауныгъэр кӀэ-
ухъумэгъэнымкӀэ къулыкӀум
иошшӀэн епхыгъэ уплӀэкӀунэу
ригъэкӀокӀыгъэр зыфгъэгъыга-
гъэр ыпкӀэ хамылъэу лӀзэгъу
уцӀу къатыхэрэр, сабийхэр къыз-
цагъэхурэ унэм изытет ыкӀи
поликлиникэхэм къяолӀрӀэ цӀыф-
хэм лӀпылӀгъу зерафӀэхурӀэ
шыкӀэр зегъэшӀгъэныр ары.

Адигь Республикэм Мыекьо-
пэ къэлэ клиническэ сымэ-
джэщым хэтэу зы перинальты
Гупчэ, район сымэджэщэм
ахэтэу мамыку-гинекологическэ
отделениих итыр. ЗэкIэмкIи
чыплэ (койкэ) 83-рэ ахэм ялэр,
ащ шыщэу район сымэджэщ-
хэм — 26-рэ, 57-р — пери-
нальты Гупчэм чIэт.

Народнэ фронтым илофы-
шэхэм уппээкүнэу ашыггэм
ыкль Интернетымкль цыфхэм
кьатыггэ джуаулахэм кьызэра-
гэльэгьагэмкль, анэхуэ агу
римыхьэу кьаггэнэфаггэр са-
быхэр кьызсаггэхуэр унэу
Мыекуапэ дэтэр ары. Ацэ оф-
цызышлэхэрэ кьяолэрэ цыф-
хэм зерафыщытхэр, шлэныггэу
алэкльэхэмкль зэрэмыразэхэр
уппээкуным хэлэжьаггэхэм
кьыхаггэщыг.

Уплъэклуным зэфэхысыжьыу фэхыгъэхэм АР-м псауныгъэр къэухъумэгъэнымкIэ и Министертывэ щэгъэвозагъ. Нэужым «линии плъыр» перина- тальнэ Гупчэм ыкIи министр- ствэм къащызылаухыгъ, сабый- хэр къызцагъэхьурэ унэм ка- мерэхэр щагъуцугъэх, Iэпы- Iэгъу зищыкIагъэу къаюлIэрэ цыфхэм зрафыщытынхэ фаем фэгъэхьыгъэу мышц IофышIэхэм гугыIэгу афэхыгъэх.

Джаж фэдэу лэнэ хьюраем
зышытегуыиэгэхэ юфыгыохэм
ащыц поликлиникэхэри. Гумэ-
кыгыоу шылэхэр дэгэзыжы-
гэнхэм пае шлэгэн фаехэр
юфтхьабзэм шызыхафыгэх.

ГЪОНЭЖЬЫКЪО Сэтэнай.

ТХАКЛОУ ЦУЕКЪО ЮНЫС КЪЫЗЫХЪУГЪЭР ИЛЪЭС 75-рЭ МЭХЪУ

Усакломрэ Кавказымрэ

Адыгеим инароднэ тхаклоу Цуекъо Юныс ироманхэу «Гъучы Тыгъужьым итаурыхъ», «Щэмыохъу» зыфилохэу адыгэхэм къарыкыуагъэр къызыщытыгъэ хъугъэхэр зэпыгъэшагъэу гъэпсыгъэх. Гъыбзэ-романэу «Щэмыохъум» тарихъ романым игъунапкъэхэр адыгэ литературэм щызэлуигъэклотыгъэх.

Романэу «Гъучы Тыгъужьым итаурыхъ» дилогием иапэрэ тхылъэу щыт. Авторымрэ романымрэ зэзыхъуагъэр Гарий Немченкэмрэ зэфатхыкхэрэмккэ ар лъыгъэкклогъэ хъугъэ. Темыр Кавказым илофыгъохэм япхыгъэу ежъхэм ашъхы, хъэлкъым къарыкыуагъэм 1999 — 2000-рэ илъэсхэм тхаклоуитлуми зыфагъазэ. Цуекъо Юныс Гарий Немченкэм фигохъуагъэр тхыгъэу «Адыгэ тарихъым ипхъонтэжыкхэу къыдэккыгъэ къэбар гушлуагъори», ащ зэдэкклогъэм къыпигъохыжыгъэ «Сон Пегаса в богатом «Стоиле» зыфилохэрэи зы гупшысэм — хъэлкъхэр зэккларыпчынхэ умылзэккынэу зэрэзэхъагъэхэм, интеллигенцием тарихъым ыпашъхэ пшъэдэккыж зэрэщыхырым игупшысэ зэрэпхыкх.

Кавказ заом илъэхъан адыгэхэм яхэку къабгынэн, шъхъэгъэзыплэ лыхъухъэзэ Югославием загъэзэн фаеу зэрэхъугъэм исурэтхэр угу агъэузэу Цуекъо Юныс итхыгъэ нэгум къыкклогъэуцожьых. Иофыгъо шъхъалэу тхаклом ащ къыщилэтырэр Косовэ ифэгъэгъэ адыгэхэм ятарихъ чыгужъ — Адыгеим къызэрагъэзэжыгъэр ары. Цыфхэм агу зыккызырэлэтыжырэр, яцыхъэ зытелыжыкхэу неущэр мафэм зэрэапплэхэрэр авторым къыгъэлъэгъон зэрилъэккыгъэм очеркым кыуачлэ кыреты.

Ллэуж, лъэпкъ зэфэшъафхэм къахэккыгъэхэр цыфым иплун хэлажъх. Адыгэ прозаикым зэрилытэрэмккэ, ахэм акыуачлэ зэрэзэдырахыплэрэр ары лъэпкъ ппчъ къызэтэнэжын ыккы зыпкъ итэу хэ-хъоныгъэ ышын езыгъэлэккы-рэр. Адыгэхэри, урысхэри, нэмыкк лъэпкъхэм къахэккыгъэхэри, цыф къызэрыкклогъэри, хабзэр зылэ илхэри, лэ-натлэ зылыгъхэри Косовэ къыккыжыгъэхэм лэпылэгъу зэрэфэхъухэрэмккэ а гупшысэр къэгъэшъыпкъэжыгъэ мэхъу. Хэхэсхэм ящылэккэ зэрэзэпыфагъэм фэгъэхыгъэу тхаклом къэлэккэ гъэшлэгъон къыгъотыгъ: «Псэ зыпытым псэуклэу фэхъуштыр ары сыдигъоккы ышъхэ илхы. Мыхэми, зычыгужъ рафыгъэхэми, хэхэсым ибжъэ зылэтыгъэхэми ягупшысэ ин зыфэдагъэри джары... Тхэр сишыхъат, гъунагъу хъалэхэр къызыщагъотыгъэр хэгъэу чыжъэу къычлэккыгъ...»

Адыгагъэм ащ фэдэ изы нэшанэ романэу «Гъучы Тыгъужьым итаурыхъ» зыфилохэми зэрэпсауу, публицистикэр зыщылъэш ащ икклогъэу, ятлонэрэ тхылъми ахэолъагъо.

2003-рэ илъэсым урысыбзэккэ къыдэккыгъэ романэу «Щэмыохъум» ипэублэ гушылэ къызэрэщызэхэфыгъэмккэ, ар гъыбзэ-романэу щыт.

Цуекъо Юныс прозэм илъэу

мы романымрэ зэригъэфагъэ нахъмышлэми, жанрэм ишэпхъэ шъхъалэхэм арымыкклогъэу «усэм ихэбзэ-плышъо, ишлулэгъу бы-бытэхыхэмккэ ар зэригъэлэ-шыгъ, ямышылккэ гупшысэ куоу къыщилэтыгъэмэ усэм имэккэ-мэ фэмэ-бжъымэ лэашхэр шъо-шэшлоу къаришлэккыгъэх». Тхаклом художественнэ произведе-ниемккэ пшъэрылэу зыфи-гъэуцужырым, гупшысэ шъхъа-лэу пхырищы шлоигъом эпи-графхэми, пэублэ гушылэми гу ащылэуцэ, иккых-иккыхъэу ро-манми ахэр къащызэхэфыгъэ мэхъу.

Тхаклоу Цуекъо Юныс иро-ман эпиграфэу фишылгъэхэм — «Томас Мор игушылэхэу «Кавказым ешът мамырны-гъэр, нахъыбэри чышъхъэ джэ-нэтым шъулъымыхъуж... Мыры ар зыдэщылэр, мыры ар зыдэ-щылэр», Н. В. Гоголым А. С. Пушкиным фэгъэхыгъэу ытхы-гъагъэхэм — «Ащ къырилуа-

загъэу, ый, лъэккышхуи илэу. Пшлэхэнэп, пшлэхэнэп. Арэу щымыгъэмэ, урысмэ ыпэрапшлэ Гушылэр щылагъ алоныеп...»

Апэрэ сатырхэм къащэгъэ-жыагъэу герой шъхъалитлу ро-маным зэрэхэтыщтым гу лъы-тэтэ, гъыбзэ-романым ихэбзэ-хэм атэтэу къэлэтырэр зэрэ-гъэпсыгъэщтри нафэ къэхъу. Тхыгъэм апэу рецензиэ къэзы-тыгъэ М. Куныжъми, З. Коб-ли а лъэныкъом гу лъатагъ. Зигугъу къэстшлэрэ произведе-нием М. Куныжъыр «Гы-бзэ-реквиемккэ», З. Коблыр «роман-рефлексиеккэ» еджа-гъэх. Авторитлуми ащ къэтыккэ шъошаккэу илэмрэ купккэу кк-цылъымрэ зэдиштэу алытагъ.

Кавказым иобраз иккызылхынккэ жэрыло народнэ творчествэм, литературнэ поэзиэм, документалисти-кэм яамалхэр Ю. Цуякъом къэклогъу ыгъэфэдагъэх.

лэрэр зэрэхъарзынэр, ащ ытхъаккымэ сакъэу зэрэкклогъэ-тылхыккыгъэр! Чыгуым, уахъ-тэм, хъэлкъым ами ашъуи шлагъоу зэхыуегъашлэх. Испани-ем исмэ, ар испан, урымым кыгъумэ — урым шыпкъ, Кав-казым щылэмэ — къушъхъэ-члэс шъхъафит-гупит, зыпари хэпхыни-хэплхъани ищылккэ-гъэжъеп...» зыфилохэрэм Кав-казымрэ Усакломрэ ядунай зы дунай шыпкъэу зэрэщытыр зэхытагъашлэ.

Ю. Цуякъом итхыгъэ ипэ-ублэ гушылэ гъыбзэ-романэу ар зэрэщытыр къызэрэщызе-хэфыгъэм произведением имэ-хъанэ къылылэсыным, лири-кэ нэшанэхэр ащ зэрэхэлъым тхылъеджэр афытырегъэлэсыхэ. Егъэжъэгъум авторым гухэлъ шъхъалэр лирикэ амалхэмккэ къырылэтыккы, тхылъеджэр Ку-шъхъэ Къопцлэжъхэм яфило-софие гупшысэхэм гуккэ алы-гъэлэсызэ. Джыри зыцлэ къы-римылогъэ усаклом ищылэныгъэ къырыкклогъэ игупшысэ мыщ дэжъым къыщэтэджы. Авто-рым къылуатэхэрэм Пушкиным-рэ къушъхъэхэмрэ зэу зэрэ-пхы: «Нэужккы, сыдигъоккы зэ-гупсэгъу-зэпэблэгъэ зэдэлужъ-хэу, мырэуштыр хъалэл дэдэ-хэу зэккызыгъэуцагъэхэри хэт пшъы?... Тэри, цыфхэм, гушылэ, къызэрыккэ дахэм, къушъхъэ-мэ тафэдэ, тызэхышхэн ылъэ-ккын шъулуа, ишъыпкъэ тлатлэ рихылылагъэми, зыпарэми ты-фызэккымыуытыжынэу, ым, сы-дэу зышылгъэми?!». Енэгъагъо гушылэ ылэмычлэ зэккэхэмккы тычлэлккэ, ошъогум ыгъэу зэрэпсауу чыгур зэрэчлэку-

ккыжъхэр къаккэлэкклогъ. Хъодэ Якъуб ары ригъаджэхэрэм Пушкиным ыцлэрэ ятацлэрэ апэрэу язылуагъэр. Джарэу-щтэу цыккы-цыккыгъэ усаклом лирическэ героим ищылэныгъэ чыплэ гъэнэфагъэ щеубыты. Ау апэрэ зэхашлэхэу А. С. Пуш-киным иусэхэм рагъэшлыгъэр сыдигъуи аккылу къэхъу.

Цуекъо Юныс Усакломрэ ха-бзэмрэ ялофыгъо романым къы-щэгъэуцу. Гупшысэ жъугъэмэ авторым зэлъаштэ: «... Поник-ли снежноу главой, смиришь, Кавказ!» Ый! Зихэгъэу къы-рафыгъэ поэтыр ары джы зы-нэ къэмыушакорэр, хъэламет-ба, зэкклары зыгъэсэжырэр, хъау, ателунклэрэр зэккэми! На-сыпынчъагъэккэ къушъхъэлэ-хэгъэу къыфагъэ плонэуи уха-плэрэп, ым? Хъау, итеплъа-хэп ар! Хъаумэ, а гъэрыплэм иархъуанэ зэриджэж пэтми къэралыгъошхом иллыкклогкэ залытэжъа, къэралыплышхо-ккэ... ым?! Джы мы тилъэ-хъан, нахъыбэмккэ, зэрэтло ха-бзэу, къэралыгъолыкклогъоу, къэралыплышхоу! Ары, гу лъы-мытахэзэ тарихъмэ яцуныжъ-мэ уахэгъэгъошхыккэ. Зэп, тлон... лы ес лъэрыхъ ладжи ащ къыхэккыжыгъэп... густыр маккэп ащ хэстыхъагъэри! Ты-дэ щыла а къэралыгъошхом игъунапкъэхэр, къысалолъ мы-дэ, тыдэ?...»

Пушкиным иупчлэу «Ащ фэ-дэ хъэлкъым сыд еппэсы-щтыр?» зыфилохэм джэуап къы-фигъоты шлоигъоу авторым Хъанджэрые, урыс интеллиген-цием щыщхэм, «Гъучы Ты-гъужьым итаурыхъ» хэт пер-сонажхэм, джырэ идеологхэм, политик нэпцлэхэм зафэгъазэ.

Кавказым идее ренэу урыс национальнэ идеем еутэккы, Пушкиным зигъусэр, ащ лъэ-ныкъоу ыубытырэр мыры пло-нэу романым пыупкыгъэу щы-гъэнэфагъэп.

Ахэм афэгъэхыгъэ гупшы-сэхэр зэпиутхэзэ, Ю. Цуякъом Тхъэшхом зыфэгъазэ, илъэси 100-ккэ узэккэлэбэжъми, непи Кавказым къыфагъэхэм ынэшлэ къащифэнэу елзэу. Игъыбзэ-романым ичлыгу гупси — Кав-

кэр, псыхъо Шлуцлэр ыккы нэ-мыккхэр гуккэ къызэпекклогъэ.

Кавказым иобраз иккызылэ-хынккэ жэрыло народнэ твор-чествэм, литературнэ поэзи-ем, документалистикэм яамал-хэр Ю. Цуякъом къэклогъу ыгъэ-фэдагъэх. Лирическэ героим-ккэ Кавказыр къушъхъэ къо-дыеп, ар хъугъэ-шлагъэхэм ахэ-лажъэ, философии гупшысэхэм яккэуапккэ, космосым — гъуни-нэзи зымылэ егъэшлэрэ дуна-им итамыгъ. Кавказымрэ уса-кломрэ зэккларыпчынхэ умылзэ-ккынэу зэрэзэхыгъэхэм, хэтрэ лъэпкъи, сыд фэдэрэ лъэхъа-ни Пушкинымрэ зэдырйеу зэрэ-щытым, ар лъэпкъ пстэуми зэрыусэкклогъом игупшысэ тхак-ломрэ къыфэккэ. Авторым ыгу-ккэ Пушкиным зэрэфэшагъэм Санкт-Петербург ипсыхъо Шлу-цлэу къытпэчыжъхэмрэ ти Ку-шъхъэ Къопцлэжъхэмрэ зэпэ-благъэ ешлэх.

Ю. Цуякъом А. С. Пушки-ным илъэхъан псэугъэхэм, ли-тературэм зилахышлу хэзышлы-хъэгъэ тичыплэгъухэм (Хъан-джэрые, Султан Къазджэрые, нэмыккхэм) ясурэтхэр, усэккэ цлэрылом ищылэныгъэ щыщ пычыгъохэр лупккэу тынэгу къы-кклогъэуцох, тарихъ докумен-тыбэмэ нэлъасэ тафешлы. Адыгэ лъэпкъ зэхашлэ зилэм иккэ-лэмынэ ар къызэрэпкыккыгъэр гъуащэрэп.

Цуекъо Юныс идилогие иапэ-рэ тхылъэу «Гъучы Тыгъужьым итаурыхъ» зыфилохэм эпиче-скэ лъапсэу илэм лирикэ мэк-кэмэ лъэшыр хэгъэцэгъагъэ-мэ, романэу «Щэмыохъум» пкъэу фэхъурэр хъэлкъым къырыкклогъэм ыгъэгумэккыхэ-рэм язэхашлэхэр, агу ихыккы-ккхэрэр ары, ахэм лирикэ-публицистическэ мэккэмэр нахъ агъэлъэшы, зэхашхэ.

Гъыбзэм инэшанэхэр маккэу романэу «Гъучы Тыгъужьым итаурыхъ» къыщылъэгъуагъэх. Ятлонэрэ романэу «Щэмыо-хъур» стилистикэмккы, темэмккы, иофыгъоу къылытэхэрэмккы, нэ-мыкк лъэныкъохэмккы ащ пы-дзагъэу гъэпсыгъэ. Ю. Цуякъом идилогие фольклор жанрэхэу таурыхымырэ гъыбзэмрэ янэ-

Кавказ заом илъэхъан адыгэхэм яхэку къабгынэн, шъхъэгъэзыплэ лыхъухъэзэ Югославием загъэзэн фаеу зэрэхъугъэм исурэтхэр угу агъэузэу Цуекъо Юныс итхыгъэ нэгум къыкклогъэуцожьых.

казми, ихэгъэгъоухэми, Уры-сыеми афэгъэхыгъ.

Джырэ тилъэхъан фэгъэхы-гъэу Ю. Цуякъом зэрэтхэрэм фэдэу тхэу адыгэ тхаклогъэм маккэ ахэтыр. Тинепэрэ ма-фэккэ зыгъо дэдэу щыт про-изведение хъалэмэт ащ иккэ-лэмынэ къыпкыккыгъэр. Рома-ным художественнэ-филосо-фии гупшысэу щыпхырыщы-гъэм игупчлэу героим ит — Кав-казыр, Пушкиным, авторым или-рическэ «сэ». Лирическэ ге-роир урыс литературэм иклас-сик итхыгъэхэм нэлъасэ за-щыфэхъурэр якклогъэ еджапкэ ары. Етланэ ащ иусэхэм аумэхыгъэ героим Пушкиным зыдэщылэгъэ чыплэхэр — Кавказыр, Петербург, Мой-

шанэхэр къэклогъу зэрэщыгъэ-фэдагъэхэр, зы художествен-нэ идеем тхылитлури зэрэфэ-лажъэрэр, щылэныгъэм къыхэ-хыгъэ ыккы символическэ об-разхэр дэгъоу ахэм къащызэ-лхыгъэ зэрэхъугъэр, лыхъужъ оредым итемэ шъхъалэ зэра-пхырыщыгъэр, стилым поэти-ческэ фольклоры иккыоу зэрэ-пккырыхъагъэр, авторым ижабзэ публицистикэ нэшанэ-хэр зэрэщыгъэфедэрэр къэлэ-гъэн фае.

Тарихъ романым игъунап-къэхэм зызыгъэушъомбгъугъэ тхылъыккэ адыгэ литературэм къыхэхъуагъэу сэлпытэ.

Елена ШИБИНСКАЯ.
Филологие шлэныгъэхэм-ккэ кандидат.

ЩЫНДЖЫЕ ИКІЭЛЭ ПУГЪЭХЭР

ЧЫПІЭ ЗЭФЭШЪХЪАФХЭМ АЩЫЗЭУАГЪЭХ

Бэгугъэ Даут.

Бэгугъэ Даутэ заом ильэс-ситфэ хэтыгъ, ар зауым, чылэм кыгъээзэжыгъ, инасып кыыхы псау кыыхэ-кыжыгъ. Щынджые Советым исекретарэу лф ылагъ, чылэ тхылъеджаплэм ипэцагъ, ильэсыбэрэ къоджэдэсхэм анахъ тхылъ гъэшлэгъонхэр къафищэщтыгъэх, зэхэхэхэр афиштыгъэх.

Даутэ клалэмэ къафиуатэу зэхэхыгъ: «Ленинград блокадэм тшын шымылэу мэфэ заулэрэ кыыхэкыщтыгъ, самолетклэ гъомылапхэхэр къащэхэмэ тежэщтыгъ».

Бэгугъэ Даутэ клэлэ дэдэу заом ацагъ. Ильэс 18 ыныбжыу 1943-рэ ильэсым, жьоныгъуаклэм ар зэуаплэм лохъэ. Артиллеристэу къулыкъур ехы. Берлин шыклогъэ зэошхом Даутэ хэлэжыагъ. Орденэу «За взятие Берлина» ащ къыфагъэшъуашэ, Хэгъэгу зэошхом иорденэу я II-рэ шъуашэ зилэр, медалэу «За победу над Германией» зыфилорэр, Жуковым имедаль къыратых. 2000-рэ ильэсым тамыгъэу «Фронтовик 1941 — 1945гг.»

Ащ ятэшэу Хьамедэ ыкьох Бэгугъэ Аслъанбэчрэ Юсыф-рэ.

Аслъанбэч къулыкъум 1935-

рэ ильэсым ацагъ. Къокыплэ Чыжъэм ильэсицэ къулыкъу шихыгъэу 1941-рэ ильэсым фронтым ращэлагъ. А лъэхъаным лъэсыдзэм хэтэу Севастополь ильэсицэ щызэуагъэу ащ щэфэхы.

Аслъанбэч зы шъэожьые кыкленыгъ. Ар Щынджые щэпсэу.

Аслъанбэч ышнахыклэу Юсыф 1940-рэ ильэсым къулыкъум ащэ. Литвам икьалэу Лиенае заор щырегажъэ. Балтийскэ хым пэблагъэу зэуаплэм щэфэхы.

Емтлыл зэшхэр

Емтлыл Мыхьамод, Хьамед, Аюб, Хьазрэт, Аслъанбэч зэшых ыкли зэунэкъошых. А зы уахтэм ахэр Щынджые дашыгъагъэх.

Мыхьамодэ тлэклу анахыжыгъ, Кисловодскэ дэт училищым щеджэзэ заор кызежъэм, апэу ащ клуагъэхэм ащыщыгъ. 1941-рэ ильэсым я 116-рэ шхончэо полкым хагъэхьагъ, 1942-рэ ильэсым пулеметчикэу зэуагъэ, 1943-рэ ильэсым я 221-рэ шхончэо дивизием санитарэу хэтыгъ,

Емтлыл Мыхьамод.

Берлин зыштагъэхэм ащыщ. 1943-рэ ильэсым я 61-рэ шхончэо Краснознаменнэ дивизием хагъэхьагъ.

1943-рэ ильэсым ишышхьэлэу мазэ кыщегъэжыагъэу 1945-рэ ильэсым нэс санитарэу полкым илагъ.

Мыхьамодэ зэуаплэм лыгъэу щызэрихьагъэм пае орденхэр ыкли медальхэр бэу къыфагъэшъошагъэх. Инасып кыыхы

Емтлыл Хьамед.

заом псау кыыхэкыжыгъ. Зэо ужым ильэс пчъагъэрэ колхозым комбайнерэу лф шылагъ. Хьалэлэу зэрэлэжыагъэм пае къэралыгъо тынхэр ащ къыфагъэшъошагъэх.

Мыхьамодэ ышнахыклэу Хьамедэ ыш заом защэм еж ильэс 17 ыныбжыгъ, политехническэ институтым щеджэщтыгъ. Военкоматым зэклом «Пшы заом клогъэ къодый, зэ зылаж, институтыр къэух» къыралыагъ. Ау заом еж ишлөгъоныгъэклэу клуагъэ, Кавказ къэзыухъумэрэ дзэм хагъэхьагъ. Клалэр ныбжыклэ дэдэу къаулашэ, госпиталым члэфэ, ау ащ ыуж чылэм къафэ-кложьырп. Еж зыхэт частыр Узбекистан загъаклом, адэ-клуагъ ыкли заор аухыфэ къулыкъу а частым шихыгъ. Лыгъэ зэрихъэзэ зэрэзэуагъэм пае орденхэр, медальхэр Хьамедэ къыфагъэшъошагъэх.

Зэо ужым улагъэу тельхэм агъэгумэклэу госпитальхэм ачлэлъыгъ. Институтыр кьеухыжыш, лфшлэныр регажъэ. Хьамедэ ыкьоу Тембот летчик хъугъэу, ныбжыклэ дэдэу дунаим ехыжы, ятлонэрэ клалэу Мурат биологии шлэныгъэм пыл, Пшызэ университетым щырегаджэх, профессор.

Хьамедэ заом улагъэу кыштырацагъэхэм ипсауныгъэ лъэшэу зэцагъэкъуагъ, ошлэ-

дэмышлэу ыгу къэуцуи, идунай ыхъожьыгъ.

Емтлыл Ахьмэд ильэс 18 ыныбжыу 1941-рэ ильэсым Ленинград блокадэм ащэ, ильэсырэ заом лутыгъэу 1942-рэ ильэсым, жьоныгъуаклэм и 16-м аджалыщэр кытефэ, идунай ехъожьы. Москва дэт архив шхьалэм кызэрэщыдгъотыгъэмклэ, ар сержантыгъ, бэрэ мызэуагъэу къауклы, ау ихьадашхъэ къагъотыжыгъэп.

Емтлыл Хьазрэт Уцужьыкыо иклэлагъ. Ари ащ фэдэу зэуаплэм лухъэгъэ къодыеу къауклыгъ. Шлэж Тхылъэу Мыекьуапэ кыштыдэклыгъэм ащ фэгъэхыгъэ дэбгъотэщт.

Емтлыл Ибрахимэ ильэс-ситфэ заом хэтыгъ. Берлин зыштагъэмэ ащыщыгъ, орденхэр къыфагъэшъошагъэх. Ахэм ащыщэу анахъ лъаплэу ылытэщтыгъэх «За взятие Берлина», «За участие в Великой Отечественной войне» зыфилорэр, Быракъ Плыжыым иорден. Ау заом улагъэу кыштырацагъэхэм ишылэныгъэ агъэклэклыгъ.

Семэн Олэгъэй.

Семэн Олэгъэй Джамболэт ыкьу. Ар 1919-рэ ильэсым Щынджые кышыхъугъ, 1941-рэ ильэсым заом ацагъ. 1943-рэ ильэсым кьалэу Выборг къэзыухъумэрэм ахэтэу ащ къыщауклы. Илахылыхэр бэрэ ежагъэх, лыхыгъэх, къэкложыным щыгугъыгъэх. Ау кыгъээзэжыгъэп, зыщыфэхыгъэри зыцагъэ-тылыгъэри агъэунафын альэ-кыгъэп. Мы ауырэ сурэтэу къафигъэхыгъагъэр ыш ипшэ-шэ цыклумэ — Рахьмэтрэ Сарэрэ — агъашлоу алыгъыгъ.

Гутлэ Мэдинэ Исмахылэ ыкьор 1918-рэ ильэсым къэхъугъ, 1938-рэ ильэсым къулыкъу ышлэнэу ащэ, ильэс тешлагъэу фин заор къежъэш, ащ макло. Ятлонэрэ Белорусскэ фронтым лутэу Хэгъэгу зэошхом хэлэжыагъ.

Мэдинэ гуклэгъушхо хэ-лыгъ, илэгъухэм бэрэ упчлэ-жыгъэу ашыщтыгъ, къулыкъум

Гутлэ Мэдинэ.

дышылагъэхэм ашыгъупшэщтыгъэп. Мэдинэ Волхов раци Ленинград ацагъ. Ащ мэфэ 900-м кинэу альэгъугъэр кылотэжы зыхъуклэ, гур ыгъэ-узыщтыгъ.

Кьалэхэу Волхов, Любанскэ, Шуми, Глажев шхьафит зышыжыгъэхэм ахэтыгъ. Мэдинэ Берлини нэсыгагъ. Жьоныгъуаклэм и 8-м заор Штральзунд кыщиухи, чылэм къэкложыгъ. Ильэси 8-у заом зыхэтыгъэм Мэдинэ къэралыгъо тыныбэ кыщилэжыгъ. Генералхэу К. Рокоссовскэм, А. Богомоловым ашхъэклэ ащ тын лъаплэхэр кыратыгъэх.

Зэо ужым чылэм кызе-кложым, Мэдинэ райисполкомым культурэмклэ иотдел ипашэу, колхозым итхьаматэу лф шылагъ. Мэдинэ сыдигъуи къоджэдэсхэм афэсакыщтыгъ, агу хигъэкыгъэп, колхозникхэм аготэу лф адишлэщтыгъ. Ащ унэгъо дахэ илагъ, ишхъэгъусэу Гошнагъо анахъ лъытэныгъэ зыфашлэу еджаплэм лутыгъэмэ ащыщыгъ. Унагъом клэлиплэ — Руслъан, Мир, Нэфсэт, Свет — шаплугъэх. лфыр шлу альэгъоу, цыфышлэхэу яклалэхэр агъэсагъэх. Ятэ икьэралыгъо тынхэр къауухъумэх, ынапэ реплых, рэгъушхох.

«Цыфыр угу къэкыжыгъэфыш» ало. Арыш, заом щыфэхыгъэхэри, къэкложыи зидунай зыхъожыгъэхэри непэ тыгу къэтэжыгъэгъэкыжыкы.

ЕМТЛЫЛ Разыет.

Тарихъ шлэныгъэхэмклэ кандидат.

Бэгугъэ Аслъанбэчрэ Юсыфрэ.

ТХЫЛЪЫКІЭХЭМРЭ ЛЪЭПКЪ ШІЭЖЪЫМРЭ

Бэрэ узэжагъэр класэ хъурэп

Я 11-рэ классхэм адыгэ литературэр ащызэзыгъашлэхэрэм апае егъэджен тхылъу Мыекъуапэ кыщыдагъэкыгъэм Мамый Руслъан, Хьаклэмызэ Мирэ, Хьамырзэкъо Нуриет, Шъхьэлэхъо Дарико, Хьокло Светланэ, Шэуджен Тэмарэ язэфэхьысыжхэр кыщыхаутыгъэх.

Титхэкло нахьыжхэр, зэкI плони хъунэу, Хэгъэгу ззошхоу 1941 — 1945-рэ илъэсхэм цылагъэм хэлэжъагъэх, фашист техаглохэм язэхэкъутэнклэ лыгъэ зэрахъагъ.

кли зэхэшъушлэнэу, къэшъуубы-
тынэу тышъуфэлъало» — къе-
тхы Р. Мамыйм.

Хэхьоныгъэхэм ягъогу

1960 — 1990-рэ илъэсхэр зэфэпхьысыжмэ, литературэ лъэхъаныр кыхъуушъафы-
кыныр Іэшлэхэп. Ар кыдалы-
тээ, тхылъыр зыгъэхъазыры-
гъэхэм зэгъэпшэнхэр ашых.
Лъэхъанэу зычитхыгъэр кы-
далытээ, упчІэ гъэшлэгъонхэр
къалэтых. МэщбэшІэ Исхъакъ
джэуапэу кытыжыкырэ кы-
хэтхырэ литературэр гъэклэ-
рэкІэгъашъу, шылэныгъэм клэ-
рычыгъэу кызырэхэкІырэ ары.
Ащ лъапсэу иІэр клэлэеджа-
глохэм къагурылозэ, адыгэ ли-
тературэм икуупІэ ихъанхэу
тэгугъэ. АмышІэрэм клэупчІэ-
щтых, обществэр зэрэгъэпы-
гъэм, хэгъэгум илъ шылакІэм,
идеологиэм, шэн-хабзэхэм,
нэмыкІхэм «яутэкІыщтых», ли-
тературэм иамалхэр апкыры-
хъащтых.

Тхакло пэпчэ литературэм
лъэгъо хэхыгъэ зэрэщыпхыри-
щырэм Іупклэу кытегушылэх
Хьаклэмызэ Мирэ, Хьамыр-
зэкъо Нуриет, Хьокло Светланэ,
Шъхьэлэхъо Дарико, Шэуджен
Тэмарэ. Тызыщыпсэурэ чІыгум,
цІыфым шылэныгъэм чІыплэу
щырилэм, драматургием, нэмыкІ-
хэм яхьылагъэу тилитераторхэм
атхыгъэхэр жьы зэрэмыхъуш-
хэр кыхагъэщы. МэщбэшІэ
Исхъакъ, Іэшъынэ Хьазрэт, Бэгъ
Нурбый ятхакІэ зэфэшъафэу
гъэпсыгъэ — ащ ялофшлагъэ
къегъэбаи. ЯчІыгу кыралуалэ-
рэм уеджзэ, лъэпкъ шІэжъым
гукІэ узэрэхашэрэм осэ ин
еоты.

Кыхэлэжъэрэ кІуачІэхэр

Егъэджен тхылъыр зыгъэхъа-
зырыгъэхэм анахъэу къадэ-
хъугъэмэ ащыщ «Адыгэ ли-
тературэм кыхэхъэрэ кІуачІэхэр»
зыфилорэ едзыгъор. Непэрэ
клэлэеджаглохэр ащ рыгъозэ-
щтых. Шъхьэлэхъо Абу кы-
щыублагъэу тхэкІо ныбжьыкІэмэ
анэсыжъэу къатегушылэ. Ана-
хъэу тызыгъэгущорэр лІэужхэр
зэзыпхырэ литературэр лъы-
зыгъэкІотэн зыльэкІыщт тхэкІо
чъэпхыгъэхэр, сэнатушгъэ
зыхэлъ ныбжьыкІэхэр зэрэти-
лэхэр ары. Егъэджен сыхъат-
хэр зэрэмакІэхэм кыхэкІэу
тхылъеджаплэхэм, культурэм
иунэхэм зэлукІэгъу гъэшлэгъон-
хэр нахьыбэрэ ащызэхашэн-
хэу, тхаклохэр арагъэблэгъэнхэу
тэгугъэ.

ЩэшІэ Казбек, Теуцожь Хьа-
биб, Лыхъэсэ Мухьдин, Мэхъош
Руслъан, Пэнэшъу Хьазрэт,

Дэрбэ Тимур, Хьакъунэ-Хъуажь
Заремэ, Ергъукъо-ЩэшІэ Шам-
сэт, Унэрэкъо Рае, Мамрыкъо
Фатимэ, ЛІэхъусэжъ Хьаджэ-
рэтбый, Цуамыкъо Тыркубый,
нэмыкІхэм ятворчествэ я 11-
рэ классым щеджэхэрэм яза-
къоп зышлогъэшІэгъоныщтыр.
Студентхэм, лъэпкъ шІэжъым
пылхэм агъэфедэщт.

Къэбэртэе-щэрджэс литера-
турэхэм егъэджен тхылъыр
къатегушылэ. Урысыем лите-
ратурэм и Илъэс зыщыкІорэ
уахътэм клэлэеджагломэ апае
кыхаутыгъэ тхылъым «гъогу
маф» етэлэ. Ащ кыкІэлъыкІощт
тхылхэм тжэз.

Шъуналэ тешъудз: я 11-рэ
классым щеджэрэмэ апае
кыдагъэкІыгъэ тхылъым иелек-
троннэ шъуашэрэ иаудиогуа-
дзэрэ Адыгэ Республикэм гъэ-
сэнныгъэмрэ шІэныгъэмрэкІэ и
Министерствэ исайт (minobr.ru/
audio) кыщыбгъотын плъэкІыщт.

Тиреспубликэ иобщественнэ
движениеу «Адыгэ Хасэм» тхы-
лым икыдэгъэкІын, клэлэгъа-
джэхэм алэкІэгъэхъэгъэным
бэрэ щытегушылэгъэх. Мамый
Руслъан ащ дэлэжъэнэу пшъэ-
рылъ зэрэфашыгъагъэр, Іофыр
гъэцэкІагъэ зэрэхъугъэр кы-
хэтэгъэщых.

**Егъэджен тхылъыр зыгъэхъазырыгъэхэм
аныхъэу къадэхъугъэмэ ащыщ «Адыгэ
литературэм кыхэхъэрэ кІуачІэхэр»
зыфилорэ едзыгъор. Непэрэ клэлэеджаглохэр
ащ рыгъозэщтых. Шъхьэлэхъо Абу
кыщыублагъэу тхэкІо ныбжьыкІэмэ
анэсыжъэу къатегушылэ.**

ЛъэпцІэрышэ Исмахьил, Му-
рэтэ Чэпай, КІэсэбэжъ Къэп-
лъан, Хьурмэ Хъусенэ, Емыж
МулиІэт, фэшъафхэм ятхы-
гъэхэм уакІэупчІэ пшІоигъоу
егъэджен тхылъыр зыгъэхъа-
зырыгъэхэм шукІэ уягупшысэ.
ГъукІэлІ Нурбый, Къат Теу-
цожь, Къуикъо Шыхъамбый,

Тхылъым Іоф дэзышлагъэхэм
зэкІэми гъээзетымкІи «тхъа-
шъуегъэпсэу» ятІожьы тшІоигъу.
**ЕМТИЛЪ
Нурбый.**

Сурэтым итыр: **филологие
шІэныгъэхэмкІэ докторэу Ма-
мый Руслъан.**

**Литературэм тхэкІуабэ кыхэхэлэжъэу, жанрэ
пстэуми зызыщаушъомбгъугъэ, амалхэр
нахьыбэ зыщыхъугъэ, лъапсэхэр
зыщыпытэгъэ лъэхъаныр егъэджен тхылъым
кырелотыкІы.**

тых. Лъэпкъ зэхашІэм зыкы-
рагъэлэтынымкІэ лІэужхэр зэзы-
пхырэ гъогум рэкІох, яджэ-
ныкъо машІо егъашІи клосэщтэп.

Ублаплэм Іутыгъэхэу, лите-
ратурэм лъэпсэ пытэ фэзы-
шыгъэхэу КІэрэщэ Тембот,
Хьаткъо Ахьмэд, Цэй Ибра-
хьимэ ауж титхаклохэм къа-
хэуцогъэхэ Пэрэныкъо Муратэ,
Лъэустан Юсыф, Еутых Ас-
кэр, Кэстэнэ Дмитрий, Хьэ-
дэгъэлэ Аскэр, Жэнэ Къыры-
мызэ, Яхъуллэ Сэфэр ятвор-
чествэ я 9 — 10-рэ клас-
схэм арысхэр щыгуагъэх. Ашу-
гъу Теуцожь Цыгъо, усаклоу,
Советскэ Союзым и Лыхъу-
жъэу Андырхъое Хъусенэ ти-
литературэ къэзыгъэбаигъэхэм
ащыщых. ТитхэкІо нахьыжхэр,
зэкІ плони хъунэу, Хэгъэгу зэ-
ошхоу 1941 — 1945-рэ илъэс-
хэм цылагъэм хэлэжъагъэх,
фашист техаглохэм язэхэкъу-
тэнклэ лыгъэ зэрахъагъ.

Апэрэу кыдэкІыгъэр

МэщбэшІэ Исхъакъ, Іэшъынэ
Хьазрэт, Бэрэтэрэ Хьамид,
Шъхьаплэжъэ Хьис, Кошбэе
Пщымаф, Цуекъо Джэхьфар,
Мамый Ерэдджыб, Пэнэшъу
Сэфэр, Къумпыл Къадырбэч,
Къуекъо Налбый, Цуекъо Юныс,
Нэхэе Руслъан, Бэгъ Нурбый
гъогоу къакІугъэр, япроизве-
дение хэхыгъэхэр клэлэеджа-
глохэм апае кыдагъэкІыгъэ
тхылъым кыщыхаутыгъэх.

Литературэм тхэкІуабэ кы-
хэлэжъэу, жанрэ пстэуми зы-
зыщаушъомбгъугъэ, амалхэр
нахьыбэ зыщыхъугъэ, лъапсэ-
хэр зыщыпытэгъэ лъэхъаныр
егъэджен тхылъым кырело-
тыкІы.

Узыгъэгъозэрэ тхылхэу ли-
тературэм итерминхэмкІэ гу-
щыалъэм, адыгэ литературэм
яхьылагъэу Е. Бахъукъом, Хь.
ЛъэпцІэрышэм, Щ. Хъутым, К.
ЩашІэм, З. КІыкІым, Ш. Хьа-
удэкъом, нэмыкІхэм кыдагъэ-
кІыгъэхэр я 11-рэ классым
исхэм фэдэ афэхъушт.

«Литературэм идунай куу,
идунай гъэшІэгъон гукІи шъхъэ-

зытэушъэфы, неущрэ мафэм класэ зэ-
рэхъуштым тигъэгумэкІырэп. Мыщ фэдэ
гупшысэхэр сэзыгъэшІыгъэр тинысэ
къэщакІэрэ тиджэгъу шыкІэрэ зэрэхъу-
гъэхэр ары. Сыдигъуи хъярыр зІлэм
ицагу джэгур щышІыщтыгъэ нахь, шхалІэ

горэм клохэу щыджэгущтыгъэхэп. Хьа-
тыяклори Іушэу, Іупклэу, Іахьылхэри
ышІэхэу, нахьыжхэми уасэ афишІэу
щытыщтыгъэ, джэгури дахэу зерищэ-
щтыгъэ. Тиухътэ ащ фэдэ шыкІэр
лъэгъужырэп. Непэрэ джэгъу шыкІэр
зэрэмытерэзыр ныбжьыкІэхэм агурыб-
гъаломэ, дэлонхэу сэлъытэ.

Сильэпкъ сыгу фэузы, тыхэбзэ да-
хэхэр чІэтынэхэ хъуштэп. Унэжъ-Іужъэу
рестораным укІоныр къызгъэкІурэп.
ТыныбжьыкІэхэм пщынэ мэкъэ шъып-
кърэ зэхэхэу, къэшъо дахэу тІлэхэр
альэгъухэмэ, агу раубытэщт. Ионикэм

нахьы типщынэ нахь дэгъоу кыс-
цэхъу. Пщынэо Іазэу тиреспубликэ
исыр макІэп, ахэм зерифэшъуашэу
хъярыр зэрэзэрэащщтым щэч хэлъэп.

ТІэ зэкІэдзагъэу тисабыйхэр кэаты-
ухъумэнхэ фае. Культурэм и Унэу къуа-
джэмэ адэтхэм ташызэрэгъогъоу, на-
хьыжъ Іушхэр ащ къедгъэблагъэхэу,
адыгэмэ агъэлъэплэрэ пщынэм ымакъэ
ащыдгъэлумэ, тыныбжьыкІэхэм ар щысэ
афэхъушт. Ахэр гъогу тэрэзым техъа-
щтых.

**ХЬАГЪУНДЭКЪО Шамсэт,
пенсционер.**

Мамхыгъ.

Тихэбзэ дахэхэр къэтэжъугъэухъумэх

Хэтрэ цІыф лъэпкъи ихабзэхэр
еухъумэх, ныбжьыкІэхэм арегъашІэ.
Адэ тэ сыда кытэхъулэрэр? Ады-
гэмэ шэн-хабзэу, зекІокІэ дахэу ахэ-
лыгъэр хэгъэгъу чыжъэмэ анэсыгъэу,
тарихъым кыхъанагъэу щытыгъ, ау непэ

ТЕКІОНЫГЪЭР КЪЫЗЫДАХЫГЪЭР ИЛЬЭС 70-рэ ХЪУГЪЭ

Шъхъэлэхъо унагъом илыхъужъныгъ

ар атегушылэныр иклэсагъ,
клалэхэр яшыпкъэу къедэлү-
штыгъэх.

Шъэубыклү

Къасполэт

Шапсыгъэ къуаджэу Шоиикъо шыпсэуштыгъэ зэшъхъ-
гъусэхъу Шъхъэлэхъо Къасполэт Хъакласэ ыкъомрэ Чэ-
бэхъан Умарэ ыпхъумрэ Хэгъэгур къаухъумэнэу яклэли-
бгъу, яныс ыкли якъорэльфитлү заом дагъэклыгъагъэх.
Къэзыгъэзжыгъэхэр акъуитлүрэ якъорэльфитлүрэ.
Мы унагъом зеришлэгъагъэх бэрэ ягугъу ашыгъэп, бэрэ
къафэтхагъэхэп. Ильэс 20-м ехъулэ узэклэбжымымэ,
тарихымыклэ клэлэгъаджэу Адумыжъ Гъучыпсэ Къас-
полэтрэ Чэбэхъанрэ лыгъэшхоу къахэфагъэр ныбжы-
клэхэм ашлэнэу апэрэу къытхыгъагъ. Текіоныгъэр къы-
зыдахыгъэр ильэс 70-рэ зэрэхъугъэм имэфэклышхоу
хагъэунафыкыгъэм янасыпрэ ны-ты шульэгъу фабэу
ялмрэ ауасэклэ ялахъ къын ахэм халъхъагъэу плытэ-
ныр яфэшъуаш.

Чэбэхъан

Шъхъэлэхъо Чэбэ-
хъан сабий пшыкытф
ыплүгъ, къуихырэ пхъуи-
щырэ ежым Къаспо-
лэт фигыотыгъагъэх,
ахэм анэмыклэу клэли-
плырэ пшъэштитлүрэ
апэрэ шъхъэгъусэу ила-
гъэм иехэу, янэ пла-
гъэу унэм исыгъэх. Чэ-
бэхъан «сыехэр» «сы-
мыехэр» ылуагъэу цыф
зэхихыгъэп, зэрэщитэу
игъаши, ишульэгъуи,
ицлыфыгы, ибэрэчэты-
гы сабийхэм зэфэдэу
атыригошагъ.

Ежыр аклыгъоу пшхы-
щтыри пшыгыщтыри
ор-орэу къызэрэбгъотын
фаем янэ-ятэхэм зэрэ-
рагъэсагъэм фэдэу, икла-
лэхэми чыгум шылэ-
жъэнхэу аригъэшлагъ,
лофшлэным шымышынэ-
хэу ыгъэсагъэх.

Къыныбэ зэпызычыгъэ бзы-
лфыгъэм еджаклэрэ тхаклэрэ
зэрымшлэрэр игукъау псэу-
гъэ, джары исабийхэр эклэ
зэрильэклэу зыкыригъэджагъэ-

хэр. Шлэныгъэ зэригъэгъотын
ымылэкыгъэми, Чэбэхъан Ша-
псыгъэ районым шызэхашэ-
гъэгъэ «Тхъамаклэ комитетым»
апэу хэхъэгъэ адыгэ бзыл-

фыгъэхэм ашыщыгъэу цыф-
хэм къалотэжы. Къоджэ Со-
ветым хэтыгъ, ащ идепута-
тыгъ, Шоикъо бзылфыгъэ
Совет шызэхашэагъ, зэлу-
клэхэм къащыгушылэщтыгъ,
къуаджэм, цыфхэм ягумэкыгъо-
хэм занклэу ашъхъэ къыри-
хыштыгъ.

Нахъыжхэм агу къызэрэ-
кыжыштыгъэмклэ, Чэбэхъан
цыфхэм ялэзэн ыльэкыштыгъ.
Къэкырэ уцхэм лэзэгъоу ахэ-
лыр ышлэщтыгъ, народнэ ме-
дицинэр фэкъулауе ыгъэфэ-
дэщтыгъ. Совет хабзэр къы-
зыдахым ыужы чылэхэм лэзэ-
плэ чыплэхэр къащызэлуахы-
фэхэклэ цыфхэм ишуагъэ
аригъэкыштыгъ. Шъхъэлахъо-
хэм яунэ жъи кли лэзэгъу лы-
хъоу къаклоштыгъэр бэ.

Зэо мэхъаджэр къызежым,
ынэпсэу къышлуахлэхэрэр ри-
фыыххэзэ Чэбэхъан иклалэ-
хэм арилоштыгъ ынапэ тыра-
мыхынэу, заом лыгъэ къыз-
шыагъэфэнэу, пыр агъэкло-
дынэу.

Чэбэхъан иклалэхэм къагъэ-
зжыгъэу ыльэгъужыгъэп.
Заор къежъэгъэклагъ нахъ
мышлэми, ащ иклэлэ нахы-
клэу Осмэн къызэрауахыгъэр
зэрытхэгъэ писъмэр апэ къы-
лүклэгъагъ. Нэужым зэуж ит-
хэу тхыгъэ гуиххэр ильэс зэ-
фэшъафхэм къызэлъыкыуа-
гъэх. Ным ыгу ащ фэдэ тхъа-
мыклэгъошхор фэшэчыгъэп —
1943-рэ ильэсым шышъхъэ-
лүм и 13-м ар къэуцугъ. Чэбэ-
хъан ихъадэ зыцагъэтлыл-
жыгъэ мафэм джыри ыкъо-
хэм ашыщэу Хъасанэ заом
зэрэхэклодагъэр зэрыт писъмэ
щэнэбзыр унагъом къыфэкло-
гъагъ.

Унэгъо лужьум ибысымэу
Къасполэт лы шлагъоу, лы
гъэшлэгъонэу шытыгъэу ары
къоджэдэхэм къызэрашлэ-
жырэр. Чыгум ыпсэ хэтлэ-
гъагъ. Ицлыкыгъом къышегъэ-
жагъэу ащ дэлэжагъэу, шу
ыльэгъугъэу шытыгъ.

Районым Совет хабзэр зы-
цагъэуцум, Къасполэт лъэлу
тхылъ ытхи апэ колхозым хэ-
хъэгъагъэхэм ашыщ. Ыныбжэ
хэклотэфэклэ ыгу етыгъэу кол-
хоз лофхэм ягъэцэклэн хэлэ-
жагъ, лофшлэ пэрытэу, шы-
сэтэхыплэу чылэм дэсыгъ.
Ишъхъэгъусэ фэдэу ежымми
яклалэхэр ныбжыкылэхэу заом
зэрэхэклодагъэхэм пае егъа-
шлэм ыгу узыгъэ, ахэр бэрэ
псэунхэ, унагъохэр ашлэнхэ
ыкли къорэльфхэм агъэгушлэн-
хэ зэралъэкыштыгъэр зэпы-
мыурэ лыузэу илагъ...

Къасполэт ныбжыкылэхэр
ыгъэдэлэнхэр иклэсагъ, ахэм
арилонэу ыгу къэкыжышты-
гъэри, ежым къышшыгъэу
зэпичыгъэри багъэ. Лъэккым
иблэкыгъэ лъэхъанэ зэрэкы-
ныгъэр, Совет хабзэм шылэ-
клаклэ къызэрафыхыгъэр ыкли
нахыпэм шапсыгъэхэм ящы-
лэклэ-псэуклэ зыфэдэ хъуштым

Яклэлибгъоу заом дагъэкы-
гъэхэм ашыщэу яунэ къэзы-
гъэзжыгъэхэр Шъэубыклүрэ
Кърымчэрыерэ. Шъэубыклү
ипсауныгъэ ыкли ыныбжэ зэрэ-
хъугъэм къахэклэу дзэм дащы-
нэу шытыгъэп. Заом ыпэклэ
ащ мэкъумэщ хъызмэтым лоф
щишлагъ. Лэжыгъэ къыгъэкыгъ,
былымхэр ыхъугъэх. Къуаджэм
шызэхашэгъэгъэ колхозым иапэ-
рэ бригадирхэм ашыщыгъ. Щэ-
нышлуагъ, лофшлэныр иклэсагъ,
зэхэцэкло дэгъугъ, цыфхэм
шъхъэклафэ къыфашыштыгъ.

Нэмыцхэр тыхэгъэгу къызы-
тебанэхэм, Шъэубыклү ильэс
40 хъугъагъэ. Апэрэ зэо ма-
фэхэм дэкыгъагъэхэм ашыщ,
минометчикхэм ахэфэгъагъ.
Кымэфэ щтыргыкылым хэтхэу
заохэзэ, ылэхэм чылэр къахэ-
тлысхы, пыштыкыгъагъэх. Заом
хэтын зэрымилъэкыжыштыр
загъэунафым ыуж къатлупшы-
жыгъагъ. Нахышлу къызэрэ-
хъоу колхозым лофшлэкло кло-
гъагъэ — хульфыгъалэхэр ящы-
клэгъэ дэдэу шытыгъ. Чылэм
къыдэнэнэу фитыныгъэ кыра-
тыгъагъэми, 1942-рэ ильэсым
Шъэубыклү фронтым ыгъэзэ-
жыгъагъ. Кавказым шызэуагъ,
Украинэр, Болгариер, Румы-
ниер, Югославиер шъхъафит
зышлыжыгъэхэм ахэтыгъ, Бу-
дапешт нэсыгъ.

НЫБЭ Анзор.

(Джыри къыкылэлыкыштыгъ).

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм иунашъу

Адыгэ Республикэм и Уплъэкы-лътэкло палатэ 2014-рэ ильэсым лоф зэришлагъэм фэгъэхыгъэ отчетым ыкли Адыгэ Республикэм и
Уплъэкы-лътэкло палатэ лоф ышлэным фэшл республикэ бюджетым къыхэкырэ мылькыу 2014-рэ ильэсым фатлупшыгъэр
зэригъэфедэгъэ шыклэм ехыылэгъэ отчетым афэгъэхыгъэ

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм
унашъо ешы:

1. Адыгэ Республикэм и Уплъэкы-лътэкло па-
латэ 2014-рэ ильэсым лоф зэришлагъэм фэ-
гъэхыгъэ отчетыр ыкли Адыгэ Республикэм и
Уплъэкы-лътэкло палатэ лоф ышлэным фэшл
республикэ бюджетым къыхэкырэ мылькыу

2014-рэ ильэсым фатлупшыгъэр зэригъэфедэ-
гъэ шыклэм ехыылэгъэ отчетыр игъоу лъэгъу-
гъэнхэу.

2. Мы унашъор ыкли Адыгэ Республикэм и Уп-
лъэкы-лътэкло палатэ 2014-рэ ильэсым лоф зэ-
ришлагъэм ехыылэгъэ отчетыр республикэ гъэзет-
хэм къыхагъэутыгъэнэу.

3. Мы унашъом кыуачлэ илэ мэхъу заштэгъэ ма-
фэм къышыублагъэу.

**Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет —
Хасэм и Тхъаматэу Владимир НАРОЖНЭР**
къ. Мыекъуапэ,
гъэтхалэм и 25-рэ, 2015-рэ ильэс
N 1215-ГС

Адыгэ Республикэм и Уплъэкы-лътэкло палатэ 2014-рэ ильэсым лоф зэришлагъэм ыкли уплъэкы лофыгъохэм къагъэлэгъауагъэхэм яхыылэгъэ ОТЧЕТЫР

Адыгэ Республикэм и Лышъхъэ,
Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет
— Хасэм идепутатхэм ыкли Адыгэ Рес-
публикэм и Прокурор япредложение-
хэр къыдалытэхэзэ, Палатэм 2014-
рэ ильэсым лоф зэришлэщтым ипла-
нэу зэхэгъэуцагъэм эклэми алылэсыр
лофыгъохэу Палатэм ильэс къэс ыгъэ-
цаклэхэрэм адалоу уплъэкы лофыгъо
14 ыкли уплъэкы-аналитикэ лофыгъо
заулэ зэшлуахынэу хагъэхъагъ.

Отчет палъэм къыклоц! Палатэм

объекти 164-рэ къызэлъызыубытыгъэ
уплъэкы лофыгъо 14 зэшлуахыгъ, джаш
фэдэу норматив правовой акт 21-мэ
япроектхэр экспертизэ ышлыгъэх.

Уплъэкы-ревизие лофшлэныр

Уплъэкы лофыгъохэр ыгъэцаклэхэзэ,
Палатэм сомэ миллиарди 7-рэ миллион
895-рэ, ащ шыщэу сомэ миллиарди 4-
рэ миллион 552,7-р Адыгэ Республи-

кэм иреспубликэ бюджет къыхэкыгъэ
мылькы, сомэ миллиарди 3-рэ миллион
213,2-р чыплэ бюджетхэм ямылькы,
сомэ миллиони 120,5-р шлокл зимылэ
медицинэ страхованием ибюджет щыц
мылькы, сомэ миллиони 8,6-р нэмыкл
къэкылаплэхэм къахэкыгъэ мылькы —
зэрагъэфедагъэхэр ыуплъэкыгъ.

Отчет ильэсым агъэцэклэгъэ уплъэкы

лофыгъохэм яшлуагъэклэ, кыуачлэ зилэ
хэбзэгъэуцугъэхэр аукохэзэ, сомэ мил-
лион 862,1-рэ агъэфедагъэу къыхагъэ-
шыгъ. Ар эклэ мылькыу ауплъэкыгъэм
ипроценти 10,9-рэ мэхъу. Ыпэрэ ильэ-
сым елытыгъэмэ, 2014-рэ ильэсым
мылькыу ауплъэкыгъэр бэклэ нахыб
нахъ мышлэми, бюджет ыкли нэмыкл
хэбзэгъэуцугъэхэр аукохэзэ мылькыу
агъэфедагъэр процент 26-рэ хъуштыгъэ-
мэ, проценти 10,9-м нэсэу кылыхыгъ.
Ащ къыхэклэу зы зэфэхысыжэ пшын

Адыгэ Республикэм и Уплъэкълъытэкълэ палатэ 2014-рэ илъэсым Иоф зэришлагъэм ыкълэ уплъэкълэ Иофыгъохэм къагъэлъэгъуагъэхэм яхьылэгъэ ОЧЕТЫР

плъэкълышт: республикэр финанс-экономикэ кыныгъохэм зэрахэтым емылътыгъэу, бюджет хъарджхэри нахь макълэ ашлыгъэх, финанс дисциплинэри агъэпытагъ.

Къызэтынэкълыгъэ илъэсым Палатэм ыгъэцэкълэгъэ уплъэкълэ Иофыгъохэмкълэ зытемылътыгъэ Иофыгъохэм сомэ миллиони 7-рэ мин 603,2-рэ апэлуагъэхьагъэу къыхагъэщыгъ.

Ащ нэмыклэу, шлуагъэ къымытэу сомэ миллион 54-рэ мин 284,5-рэ агъэфедагъ.

Адыгэ Республикэм иреспубликэ бюджетрэ чыплэ бюджетхэмрэ къалэкълэхан ыплъэкълыщыгъэу, ау къалэкълэмыхъэгъэ мылъткоу къыхагъэщыгъэр сомэ миллиони 7-рэ мин 554,4-рэ мэхъу.

Бюджет классификациер аукозэ сомэ мин 20,7-рэ тхылхэм къащагъэлъэгъуагъэу къыхагъэщыгъ. Уплъэкълэ Иофыгъохэр агъэцэкълэхэзэ, бухгалтер учетым ыкълэ отчетым алъэныкълэ норматив актхэр аукохэзэ, сомэ миллион 13-рэ мин 105,8-рэ къагъэлъэгъуагъэу къыхагъэщыгъ.

Къэралыгъо (муниципальнэ) Иофшлэнхэр гъэцэкълэгъэнхэм фэшл субсидиехэр зэраратырэ шыклэр зыгъэнэфэрэ норматив актхэр аукохэзэ, сомэ миллион 229-рэ мин 623,9-рэ агъэфедагъэу агъэунэфыгъ.

Бюджет хэбзэгъэуцугъэр ыкълэ бухгалтер учетым яхьылэгъэ нэмыкл шапхъэхэр аукохэзэ, сомэ миллион 496-рэ мин 842,4-рэ агъэфедагъэу агъэунэфыгъ.

1. Зэгъусэхэу зэдагъэцэкълэгъэ уплъэкълэ Иофыгъоу «Муниципальнэ гъэпсыкълэ зилэ «Къалэу Мыекъуапэ» ибюджет 2012 — 2013-рэ илъэсым зэрэзэхэгъэуцугъэр ыкълэ зрагъэцэкълэжыгъэр уплъэкълэуагъэныр» зыфилоуэм клэкълэу къыгъэлъэгъуагъэхэр.

Уплъэкълэуныр зэхашэгъагъ Адыгэ Республикэм и Уплъэкълэ-лътэкълэ палатэ, Адыгэ Республикэм къэралыгъо финанс уплъэкълэунымкълэ и Гъэорышлэплэ ыкълэ муниципальнэ гъэпсыкълэ зилэ «Къалэу Мыекъуапэ» и Уплъэкълэ-лътэкълэ палатэ. Муниципальнэ образованием 2012 — 2013-рэ илъэсым сомэ миллиарди 5-рэ миллион 35,2-р зэригъэфедагъэ шыклэр ауплъэкълугъ. Уплъэкълэ Иофыгъомкълэ шапхъэхэр аукохэзэ, зэкълэмкълэ сомэ миллион 700-рэ мин 249,5-рэ агъэфедагъэу къыхагъэщыгъ, ащ щыщых:

муниципальнэ образованием «Къалэу Мыекъуапэ» иадминистрацие мылъткур гъэорышлэгъэнымкълэ и Комитет шашыгъэ уплъэкълэуным мылъткур гъэзекълэгъэным, гъэфедагъэным ыкълэ учет шыгъэным алъэныкълэ норматив правовой актхэр аукохэзэ, сомэ миллион 402-рэ мин 344,2-рэ агъэзекълэуагъэу агъэунэфыгъ:

— муниципальнэ образованием «Къалэу Мыекъуапэ» ауплъэкълугъэ плалъэм тельытагъэу ифедэхэм ахэзыгъэу къыхагъэщыгъэр сомэ миллиони 4-рэ мин 709,6-рэ;

— Адыгэ Республикэм иреспубликэ бюджет лэкълэхан фэягъэм хэзыгъэу къыхагъэщыгъэр сомэ мин 945,8-рэ;

— норматив правовой актхэр зэраукуагъэр сомэ миллион 396-рэ мин 688,8-кълэ.

Муниципальнэ мылъткум иреестрэ къызэригъэлъагъорэмкълэ, 2014-рэ илъэсым ищылэ мазэ и 1-м ехьулэу муниципальнэ мылъткум баланс уасэу илэр сомэ миллиарди 3-рэ миллиони 112-рэ мин 644,7-рэ хъуштыгъэ. Уплъэкълэуныр клозэ ащ гъэтэрэзыжынынэу фашыгъэхэм атэтэу а мылъткум баланс уасэу илэр сомэ миллиарди 6-рэ миллион 490-рэ мин 195,3-м нагъэсыжыгъагъ.

Клуагъэ зилэ хэбзэгъэуцугъэхэр аукозэ, зэкълэмкълэ мылъткоу агъэфедагъэр сомэ миллион 297-рэ мин 905,3-рэ. Ащ щыщых:

1. Зытемылътытагъэхэм апэлуагъэхъэгъэ сомэ миллионрэ мин 737,3-р. Ащ хэхъэх:

1.1. Гъэсэнэгъэмкълэ Комитетыр — сомэ мин 210-рэ;

сомэ мин 197,1-р — псэолъэшлынымкълэ муниципальнэ клэлэцылкълэ ыгъыплэу N 20-р гъэпсыгъэным ехьылэгъэ зэзэгъыныгъэу адашлыгъэмкълэ уасэу атыгъэм щыщэу амыгъэцэкълэжыгъэр сомэ мин 50,8-рэ, «Гъэсэнэгъэмкълэ муниципальнэ бюджет учреждениеу «ВСОШ N 1-мкълэ — сомэ мин 146,3-рэ; сомэ мин 12,9-р — 2012 — 2013-рэ илъэсым компенсации ятыгъэнымкълэ фитыныгъэу ялэр къэзыушыхъатырэ документхэр щымылэхэу ны-тыхэм ахъщэу аратыгъэр.

Гъэсэнэгъэмкълэ Комитетым зэзэгъыныгъэм тетэу псэолъэшл Иофшлэнхэр зыгъэцэкълэгъэхэм зытемылътыгъэ Иофыгъохэм сомэ мин 50,8-рэ зэралэуигъэхьагъэм фэшл дэо-тхьаусыхэ ришыллагъ.

1.2. Псауныгъэр къэухъумэгъэнымкълэ ыкълэ социальнэ программэхэмкълэ Гъэорышлэплэр — сомэ мин 825,3-рэ; ащ щыщых:

Мыекъопэ къэлэ клиническэ сымэджэхэр — сомэ мин 338,6-рэ;

Мыекъопэ къэлэ клэлэцылкълэ поликлиникэу N 2-р-сомэ мин 486,7-рэ.

1.3. Унэ-коммунальнэ хьызмэтымкълэ Гъэорышлэплэр — сомэ мин 311,8-рэ; ащ щыщых:

— лэмэ-псымэхэр агъэфедагъэхэзэ Иофшлэнэу агъэцэкълэгъэр зыфэдизыр зызэрагъашлэм, агъэцэкълэгъэр сомэ мин 267,5-кълэ нахьыбэу къызэрагъэлъэгъуагъэр;

— 2013-рэ илъэсым шэклогъум и 5-м номерэу 0376300000113000497-р зытетэу адашлыгъэ контрактэу «Муниципальнэ образованием «Къалэу Мыекъуапэ» псыкълэчэхьыплэхэр щыгъэцэкълэжыгъэнхэр» зыфилоуэм исметэ документацие зызэхафым, Иофшлэнхэм атефэщтыр сомэ мин 44,3-кълэ нахьыбэу къызэрагъэлъэгъуагъэр къыхагъэщыгъ. Муниципальнэ контрактным иедзыгъо пчъагъэ ыукозэ подрядчикым агъэцэкълэгъэ Иофшлэнхэм ателъытэгъэ актым хыгъэхьагъ амыгъэцэкълэгъэхэр, ахэр заказ язытыгъэхэм ахыгъ ыкълэ Иофшлэнхэм атефэрэ сомэ мин 44,3-р афитлупшыгъ.

ЖКХ-мкълэ Гъэорышлэплэм зэкълэмкълэ сомэ мин 311,8-рэ зыосэ Иофшлэнхэр ягъэгъэцэкълэжыгъэнхэм тельытагъэу шэпхъэуконыгъэхэу къыхагъэщыгъэхэр дэгъэзыжыгъэнхэм епхыгъэ Иофыгъохэр зэрихьагъэх.

1.4. МКУ «Благоустройство» зыфилоуэр — сомэ мин 390,2-рэ.

Адыгэ Республикэм ихэбзэгъэуцугъэу «Къэлэ шъхьалэм истатус ехьыллагъ» зыфилоуэр гъэцэкълэжыгъэнымкълэ шлэгъэн фаеу щытхэм апае муниципальнэ образованием ибюджет къыщыдэлъытэгъэ бюджет мылъткоу сомэ мин 390,2-р нэмыкл гухэлъхэм апэлуагъэхьагъ:

— сомэ мин 339,3-р станицэу Ханскэм, къутырэу Веселэм, поселкэу Родниковым, поселкэу Подгорнэм, къутырэу Косиновым яавтобус къэуцуплэхэр зэтегъэпсыхьажыгъэнхэм пэлуагъэхьагъ;

— сомэ мин 50,9-р станицэу Ханскэм, къутырэу Веселэм яавтобус къэуцуплэхэр гъэцэкълэжыгъэнхэм пэлуагъэхьагъ.

2. Урысые Федерацием и Бюджет кодекс ия 34-рэ статья мылъткум шлуагъэ къызэрагъэгъэтырэ шыклэу ыгъэнафэхэрэр аукохэзэ, зэкълэмкълэ сомэ миллион 23-рэ мин 856,1-рэ агъэфедагъ, ащ щыщых:

2.1. Мылъткур гъэорышлэгъэнымкълэ Комитетыр — сомэ миллионрэ мин 462,6-рэ;

2.2. Муниципальнэ образованием «Къалэу Мыекъуапэ» иадминистрацие — сомэ мин 340,3-рэ;

2.3. Гъэсэнэгъэмкълэ Комитетыр — сомэ миллион 15-рэ мин 726,3-рэ;

2.4. Физическэ культурэмрэ спортымрэклэ Комитетыр — сомэ мин 137,6-рэ;

2.5. Культурэмкълэ Гъэорышлэплэр — сомэ мин 282,2-рэ;

2.6. Псауныгъэр къэухъумэгъэнымкълэ ыкълэ социальнэ программэхэмкълэ Гъэорышлэплэр — сомэ миллионрэ мин 211,2-р;

2.7. Ошлэ-дэмышлэ Иофхэмкълэ Гъэорышлэплэр (ащ къыфэорышлэрэ учреждениеу МКУ-у «Муниципальнэ образованием «Къалэу Мыекъуапэ» идежурнэ-диспетчер къулыкълэу зылк») — сомэ мин 50,1-р;

2.8. МКУ-у «Благоустройство» зыфилоуэр — сомэ миллиони 4-рэ мин 645,8-рэ.

3. Федеральнэ хэбзэгъэуцугъэу «Къэралыгъо ыкълэ муниципальнэ фэныкълэныгъэхэм апае товархэр къалэкълэгъэханхэм, Иофшлэнхэр ягъэгъэцэкълэгъэнхэм ыкълэ фэлэ-фашлэхэр гъэфедагъэнхэм фэшл заказхэр къызэрагъаутырэ шыклэр» зыфилоу номерэу 94-ФЗ-р зытетэу 2005-рэ илъэсым бэдзэогъум и 21-м къыдэкълыгъэм иположениехэр аукохэзэ, зэкълэмкълэ сомэ миллиони 3-рэ мин 541,4-рэ агъэфедагъ. (Ащ щыщэу сомэ мин 317,8-р республикэ бюджетым къыхэкълыгъ, сомэ миллиони 3-рэ мин 223,6-р муниципальнэ бюджетым къыхэкълыгъ. Ащ хэхъэх:

3.1. Псауныгъэр къэухъумэгъэнымкълэ ыкълэ социальнэ программэхэмкълэ Гъэорышлэплэр — Федеральнэ хэбзэгъэуцугъэу «Къэралыгъо ыкълэ муниципальнэ фэныкълэныгъэхэм апае товархэр къалэкълэгъэханхэм, Иофшлэнхэр ягъэгъэцэкълэгъэнхэм, яфэлэ-фашлэхэр къызыфэгъэфедагъэнхэм апае заказхэр ятыгъэнхэм ехьыллагъ» зыфилоу номерэу 94-ФЗ-р зытетэу 2005-рэ илъэсым бэдзэогъум и 21-м къыдэкълыгъэм ия 9-рэ статья ия 5-рэ лэхь ыгъэнэфэрэ шапхъэхэр, муниципальнэ контрактыр гъэцэкълэжыгъэным пыл шапхъэхэр аукозэ, муниципальнэ контрактыр гъэцэкълэжыгъэным пыл шапхъэхэр зэрахьокълыгъэх (къащэфырэ продукцием ибагъэ, изы пкъыгъо хэгъэхьожьэу къащэфырэ уасэу илэр сомэ мин 317,8-кълэ зэрахьокълыгъ. — Адыгэ республикэ клиникэ инфекционнэ сымэджэхым;

3.2. ЖКХ-мкълэ Гъэорышлэплэр — Федеральнэ хэбзэгъэуцугъэу «Къэралыгъо ыкълэ муниципальнэ фэныкълэныгъэхэм апае товархэр къалэкълэгъэханхэм, Иофшлэнхэр ягъэгъэцэкълэгъэнхэм ыкълэ яфэлэ-фашлэхэр къызыфэгъэфедагъэнхэм афэшл заказхэр ятыгъэнхэм ехьыллагъ» зыфилоу номерэу 94-ФЗ-р зытетэу 2005-рэ илъэсым бэдзэогъум и 21-м къыдэкълыгъэм ия 9-рэ статья итхэр шагъэзыезэ, къэралыгъо контрактыр гъэцэкълэжыгъэным пыл шапхъэхэр аукуагъэх, аукционым ехьыллэгъэ техникескэ документацием итехникескэ задание ыгъэнэфэрэ Иофшлэн лъэпкъхэр сомэ миллионрэ мин 223,6-рэ зыуасэхэмкълэ зэрахьокълыгъэх.

3.3. МКУ-у «Благоустройство» зыфилоуэр Федеральнэ хэбзэгъэуцугъэу «Къэралыгъо ыкълэ муниципальнэ фэныкълэныгъэхэм апае товархэр къалэкълэгъэханхэм, Иофшлэнхэр ягъэгъэцэкълэгъэнхэм ыкълэ яфэлэ-фашлэхэр къызыфэгъэфедагъэнхэм фэшл заказхэр ятыгъэнхэм ехьыллагъ» зыфилоуэр ия 10-рэ статья ия 2-рэ, ия 3-рэ лэхьхэр, ия 55-рэ статья ия 2-рэ лэхь ия 6-рэ пункт аукохэзэ, торгхэр зэхамыщэхэу 2012-рэ илъэсым муниципальнэ образованием «Къалэу Мыекъуапэ» игогухэр клымэфэ лъэхьаным ыгъыгъэнхэм ехьыллэгъэ зэзэгъыныгъэу сомэ миллиони 2 зыуасэр зы организацие закълэм дишлыгъ.

4. Муниципальнэ Иофшлэнхэр гъэцэкълэгъэнхэмкълэ субсидиехэр ятыгъэнхэм шыклэу пылтыр зыгъэнэфэрэ норматив актхэр зэраукуагъэхэр сомэ миллион 229-рэ мин 623,9-рэ мэхъу, ащ щыщых:

4.1. Гъэсэнэгъэмкълэ Комитетыр — сомэ миллион 216-рэ мин 907,6-рэ;

4.2. культурэмкълэ Гъэорышлэплэр — сомэ миллион 12-рэ мин 716,3-рэ.

5. Бухгалтер учетым ыкълэ отчетно-

стым алъэныкълэ норматив правовой актхэр аукохэзэ, сомэ миллион 12-рэ мин 141,2-рэ агъэфедагъ.

6. Нэмыкл норматив правовой актхэр зэраукуагъэхэр сомэ миллион 27-рэ мин 5,4-рэ.

Уплъэкълэ Иофшлэнхэр агъэцэкълэхэзэ, зытемылътытагъэхэм апэлуагъэхьагъэ бюджет мылъткоу сомэ миллионрэ мин 203,8-рэ бюджетым хэлъхьажыгъэным Иофыгъохэр зэрахьагъэх.

1. Гъэсэнэгъэмкълэ Комитетым зытемылътытагъэхэм апэлуагъэхьагъэ мылъткум щыщэу сомэ мин 66,7-рэ бюджетым хэлъхьажыгъэным ехьыллэгъэ Иофыгъохэр 2014-рэ илъэсым ибэдзэогъу и 29-м зэрихьагъэх. Ащ нэмыклэу псэолъэшлынымкълэ алэ къырамыгъэхьагъэ сомэ мин 79,5-м ехьыллэгъэ даохэр подрядчикым ришыллагъэх.

2. Адыгэ Республикэм и ГКУ-у «Къалэу Мыекъуапэ» псауныгъэр къэухъумэгъэнымкълэ иучреждениехэм яцентраллизованнэ бухгалтерие» (2014-рэ илъэсым шышъхьэлум и 14-м къытхыгъэ писъмэмкълэ къызэрагъэхьыгъэ номерыр 182) зытемылътытагъэхэм апэлуагъэхьагъэ сомэ мин 825,3-р 2014-рэ илъэсым мэкълэуогъум и 27-м агъэхьыгъэ платежнэ поручениеу N 248925-рэ тетэу бюджетым хагъэхьажыгъ.

3. Унэ-коммунальнэ хьызмэтымкълэ Гъэорышлэплэм зытемылътытагъэхэм апэлуигъэхьагъэ сомэ мин 311,8-кълэ подряд организациехэм къыклэпыклорэ Иофшлэнхэр агъэцэкълэгъэх:

— формэу КС-2-р зилэ актэу 2014-рэ илъэсым шышъхьэлум и 1-м аштагъэу «Автомобиль гьогухэр шыгъэнхэр» зыфилоуэр тетэу къалэу Мыекъуапэ ипроездэу Индустриальнэм сомэ мин 35,7-рэ зыосэ Иофшлэнхэр шагъэцэкълэгъэх. Амыгъэцэкълэгъэгъэ Иофшлэн лъэпкъхэу электрическэ гъучычхэр зыпашлэхэрэ гъучибетон пкъэухэр гъэуцугъэнхэм ехьыллагъэхэр агъэцэкълэжыгъэ гьогубгъуэхэм мыжьокълэ-пшэхьо зэхэлъ атыратэкълэуагъ, автомашинэхэр зэрыклорэ гьогухэр зэхагъэлъыкълыгъэх.

— объектэу «Автомобиль гьогухэр гъэцэкълэжыгъэнхэр» зыфилоуэр тегъэпсыкълыгъэу урамэу Гагариным (урамэу Пушкиным къыщыублагъэу урамэу Спортивнэм нэсэу) муниципальнэ контрактнымкълэ гарантисе зыхэлъ пшэрылгъэу номерэу 359-р зытетэу 2013-рэ илъэсым шэклогъум и 1-м адашлыгъагъэу тетэу подрядчикым сомэ мин 95,3-рэ пэлуигъахьы, автомашинэхэр зэрыклорэ гьогум зэхэгъэтхьыкълыгъэхэр фишлыгъэх;

Уплъэкълэ-лътэкълэ палатэм иуплъэкълэуныр нэмыкл объектхэри къахиубытагъэх. Ахэм ащыщых Адыгэ Республикэм икъэралыгъо казеннэ учреждениеу «Стройзаказчик» зыфилоуэр Свято-Михайловскэ турист-спорт зыгъэпсэфыплэ комплексыр агъэпсы зэхъум, бюджет мылъткур хабзэм тетэу зэригъэфедагъэм ыкълэ мылъткум шлуагъэу кыригъэтыгъэм ехьыллэгъэ уплъэкълэуныр, муниципальнэ образованием «Адыгэкалэ» клэлэеджэкълэ 360-м тельытэгъэ еджаплэм пае фатлупшыгъэ бюджет мылъткур хабзэм тегъэпсыкълыгъэу ыкълэ шлуагъэ кытэу зэрагъэфедагъэм ехьыллэгъэ уплъэкълэуныр, нэмыклхэр. Уплъэкълэу Иофшлэн лъэпкъым щыклэгъабэхэр къахагъэщыгъэх.

Джаш фэдэу эксперт-аналитикэ Иофшлэныр агъэцэкълэзэ, Палатэм иэкспертхэм 2014-рэ илъэсым Адыгэ Республикэм инорматив правовой акт 21-мэ япроектхэм яхьыллэгъэ клэуах зэфэхьысыжхэр агъэхьазырыгъэх.

Адыгэ Республикэм и Уплъэкълэ-лътэкълэ палатэ итхьаматэу Р. МЭХЪОШ

КУШЪХЪЭФЭЧЪЭ СПОРТЫР

Теклоныгъэр мэфэклэхэм афегъэхьы

ТелефонкIэ къатыгъ. Кушъхъэфэчъэ спортымкIэ «Дунаим ивелогонк» зыфилорэ зэнэкьокъур Германиерэ Чехиерэ ащэкIо. Километри 100 фэдиз хьурэ гьогум спортсменхэм джырэблагъэ яухъазырыныгъэ щауплэклугъ.

Адыгэ Республикэм кушъхъэфэчъэ спортымкIэ иклэлэцIыкIу-ныбжьыкIэ спорт еджапIэ зыщызыгъэсэрэ Александр Куликовскэм ящэнэрэ зэлукIэгъум апэрэ чыплэр къыщыдихыгъ. ЩытхьуцIэу ащ къыфагъэшъошагъэр Теклоныгъэшхом ия 70-рэ ильэсрэ ятэрэ афегъэхьы.

Александр Куликовскэм ит-

ренерыр ятэу Вячеслав ары. Теклоныгъэм ия 70-рэ ильэс зыщыхэдгъэунэфыкIыгъэ мафэхэм яхьулIэу Вячеслав Куликовскэм «Адыгэ Республикэм изаслуженнэ тренер» зыфилорэ цIэ лъапIэр къыфаусыгъ.

Куликовскэхэм ягушлуагъо адэтэгъош, спортышхом гъэхъэгъаглэхэр щашынхэу афэтэлэ.

Сурэтым итыр: Александр Куликовскэр зэнэкьокъум хэлэжъэзэ апэрэ чыплэр къыдехы.

ТЕКЛОНЫГЪЭМ ия 70-рэ ИЛЬЭС

Нахьыбэрэ зэхащэн ямурад

Теклоныгъэшхом ия 70-рэ ильэс фэгъэхьыгъэ зэнэкьокъоу футбол цыкIумкIэ стадионэу ЦКЗ-м щыкIуагъэм командэ 30 фэдиз хэлэжъагъ. Аныбжьхэр къыдалытэхэзэ, спортсменхэр купищмэ ащешлагъэх.

нэрэ чыплэхэр афагъэшъошагъэх.

Анахьыжхэр ильэс 50-м къехъугъэхэр зыхэт купым щызэдешлагъэх. «Морякым»

Спортыр зышлогъэшлэгъонэу нахьныбжьыкIэхэр командэ 16 хьуцтыгъэх. Апэрэ чыплэр «Неудержимые» зыфилорэм къыдихыгъ. «Газпромом» ятIонэрэ, «Мыекьуапэм» ящэнэрэ чыплэхэр ахьыгъэх. «Неудержимэм» дэгъоу щешлагъэх Сетэ Анзор, Хьунэ Мурат, Хьоклон Ахьмэд, Хьоклон Заур, Максим Бускридзе, нэмыкIхэри.

Зыныбжь ильэс 40-м къехъугъэхэм язэнэкьокъу «Делотехникэр» анахь щыльэшыгъ. «Улапэм» ятIонэрэ, «Элитым» ящэ-

апэрэ чыплэр къыдихыгъ.

Мыекьуапэ иадминистрацияе физкультурэмкIэ ыкIи спортымкIэ икомитет зехищэгъэ зэнэкьокъум исудья шхьалэу Шэуджэн Хьасанбий зэрилгытэрэмкIэ, футболистхэр дэгъоу ешлагъэх. Псауныгъэр къаухъумэнымкIэ, языгъэпсэфыгъо уахьтэ нахь гъэшлэгъонэу агъэклономкIэ ащ фэдэ зэлукIэгъухэр нахьыбэрэ зэхащэн ямурад. Хэгъэгу зэошхом хэлэжъагъэмэ лыгъэу зэрахъагъэр егъэшлэрэ щысэу спортсменхэм ялэшт.

ФУТБОЛ. АПШЪЭРЭ КУПЫР

Рэхъатныгъэ ялэп

Урысые Федерацием футболымкIэ иапшъэрэ куп щызэнэкьокъурэ командэхэм я 27-рэ ешлэгъухэр ялагъэх. Медальхэм афэбанэхэрэмрэ зэкIэмэ ауж къынагъэхэмрэ ягумэкIыгъохэм къакичырэп.

Ешлэгъухэр

«Урал» — «Уфа» — 1:1, «Рубин» — «Кубань» — 1:0, «Локомотив» — ЦСКА — 1:3, «Динамо» — «Торпедо» — 0:0, «Зенит» — «Ростов» — 3:0, «Терек» — «Спартак» — 4:2, «Мордовия» — «Арсенал» — 1:0, «Краснодар» — «Амкар» — 1:1.

Чыплэхэр

1. «Зенит» — 63
2. «Краснодар» — 55
3. ЦСКА — 53
4. «Динамо» — 48
5. «Рубин» — 47
6. «Спартак» — 43
7. «Локомотив» — 39
8. «Терек» — 36
9. «Мордовия» — 34
10. «Кубань» — 32
11. «Ростов» — 27
12. «Уфа» — 26
13. «Амкар» — 25
14. «Урал» — 24
15. «Арсенал» — 23
16. «Торпедо» — 22.

Я 28-рэ

зэлукIэгъухэр

15.05. бэрэскэшху
«Мордовия» — «Ростов», 19:00
16.05. шэмбэт
«Амкар» — «Кубань», 14:00
«Арсенал» — «Терек», 16:30
«Локомотив» — «Рубин», 19:00
17.05. тхьаумаф
«Спартак» — ЦСКА, 13:30
«Уфа» — «Зенит», 16:00
«Краснодар» — «Торпедо», 18:30
18.05. блыпэ
«Урал» — «Динамо», 17:00.
Командэ пэпчъ ешлэгъуиц къыфэнагъ. «Зенит» дышъэ медальхэр къыдихынхэу зылытэрэмэ адетэгъаштэ, ау нэмыкI медальхэр зыхьыштхэмрэ апшъэрэ купым хагъэкIыштхэмрэ аужырэ ешлэгъухэм къагъэлъэгъонэу тэлъытэ. «Локомотив» итренер шхьалэ илэнатIэ лукIыжыгъ, «Спартак» ипашэхэри гумэкIыгъохэм ахэтых. Командэхэм рэхъатныгъэ зэрамылэм хэгъэгу зэнэкьокъур нахь гъэшлэгъон къешы.

ДЗЮДО

М. Парчиевыр ащыгъупшэрэп

Спортсмен цIэрылоу, Мыекьопэ бэнэпIэ еджапIэм ильэсыбэрэ зыщызыгъэсагъэу Парчиев Мыхьамэт фэгъэхьыгъэу дзюдомкIэ шлэжъ зэнэкьокъу къалэу Назрань щыкIуагъ. Адыгеим ихэшыпыкIыгъэ командэ хэтхэм хагъэунэфыкIырэ чыплэхэр зэлукIэгъухэм къащыдахыгъэх.

ЯонтэгъугъэкIэ анахь псынклэхэр зыхэт купэу килограмм 60-м нэс къэзыщэчыхэрэм Дэхьу Азэмат ащытекIуагъ. Адыгэ къэралыгъо университетым физкультурэмрэ дзюдомрэкIэ и Институт тибэнакIо щеджэ.

ЯтIонэрэ чыплэхэр къыдахыгъэх Мерэм Андзауррэ, кг 60, Тулпэрэ Айдэмыррэ, кг 81-рэ. Мамыш Ахьмэд, кг 100-м къехъу, ящэнэрэ чыплэр къыфагъэшъошагъ.

М. Парчиевым иклэлэцIыкIу-

гъор Ингушетием щыкIуагъ. Спортсмен цIэрылом фэгъэхьыгъэ шлэжъ зэнэкьокъухэр ильэс къэс Назрань щызэхаштэх. Адыгеим ыцIэкIэ хэгъэгу ыкIи дунэе зэлукIэгъухэм зэрахэлэжъэщтыгъэр зэхэщакIохэм шлукIэ агу къагъэкIыжы.

А. Iэтэбыим фэгъэхьыгъ

Адыгеим щыщ кIалэхэри, пшъашъэхэри А. Iэтэбыим фэгъэхьыгъэу дзюдомкIэ шлэжъ зэнэкьо-

къоу Щэрджэскъалэ щыкIуагъэм хэлэжъагъэх.

Мерэм Андзаур, кг 66-рэ, Елена Ткаченкэм, кг 48-рэ, купэу зыхэтхэм апэрэ чыплэхэр къащыдахыгъэх. ТхьакIушынэ Каринэ, кг 48-рэ, ятIонэрэ, Делэкьэрэ Рустам, кг 73-рэ, Чатэ

Заур, кг 81-рэ, ящэнэрэ чыплэхэр къахьыгъэх.

Урысыем дзюдомкIэ иклэух зэнэкьокъоу Iоныгъо мазэм Красноярскэ щыкIоштым Мерэм Андзаур, Дэхьу Азэмат, Елена Ткаченкэм, нэмыкIхэм зыфагъэхъазыры.

Нэкубгъор зыгъэхъазырыгъэр ЕМТИЛЬ Нурбий.

Зэхъышагъэр ыкIи къыдэзыгъэкIырэр:

Адыгэ Республикэм лъэпкъ IофхэмкIэ, IэкIыб къэралхэм ащыпсэурэ тильэпкъэгъухэм адырIэ зэлхыныгъэхэмкIэ ыкIи къэбар жьугъэм иамалхэмкIэ и Комитет Адресыр: ур. Крестьянскэр, 236

Редакциер зыдэшылэр:

385000, къ. Мыекьуапэ, ур. Первомайскэр, 197.

Телефонхэр:

приемнэр:

52-16-79,

редактор шхьалэм иапэрэ гуадзэр:

52-49-44,

редактор гуадзэр-пшъэдэкIыж зы-

хьырэ секретары:

52-16-77.

E-mail:

adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхъатыгъэр:

Урысые Федерацием хэутын IофхэмкIэ, телерадиоэкътынхэмкIэ ыкIи зэлъы-IэсыкIэ амалхэмкIэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ чыплэ гъэларышIапI, зэраушыхъа-тыгъэ номерыр ПИ №ТУ23-00916

Зыщыхаутырэр

ОАО-у

«Полиграф-ЮГ»,

385000,

къ. Мыекьуапэ, ур. Пионерскэр,

268

ЗэкIэмкIи

пчъагъэр

4015

Индексхэр

52161

52162

Зак. 698

Хэутыным узшыкIэтхэнэу щыт уахьтэр Сыхъатыр 18.00 ЗыщыкIэтхэгъэхэ уахьтэр Сыхъатыр 18.00

Редактор

шхьалэр

Дэрбэ Тимур

Редактор шхьалэм иапэрэ гуадзэр

Мэщлэкьо

Саид

Редактор шхьалэм игуадзэр —

пшъэдэкIыж

зыхьырэ

секретары

Хьурмэ Хьусен